GYER-
MEK-
KÖNYV-
TÁR
ZALA-
EGERSZEG
KISFALUDY
U. 7-11.

TARKAFORGÓ 9.

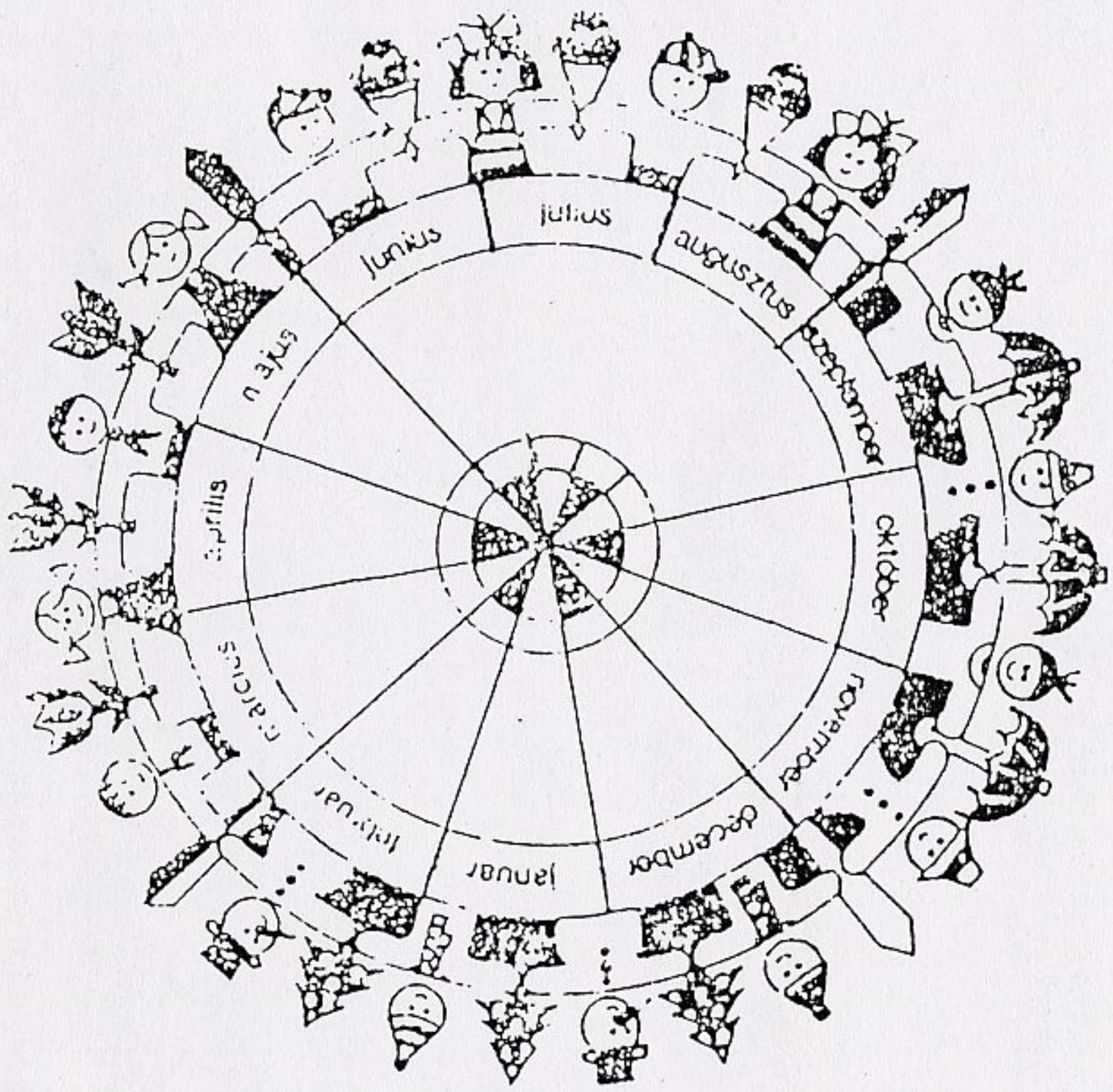

LEVELEZŐS JÁTÉK

ZALAEGERSZEG

1989

T A R K A F O R G Ó

Levelezős játékok

Összeállitotta:

Dr. Henczi Sándorné

Oláh Rozália

Felelős kiadó:
Balázs Béla igazgató
Készült:
a Deák Ferenc Megyei Könyvtár sokszorosító üzemében
200 példányban
1989. október 15.

TARTALOM

BEVEZETŐ 5

1. AZ ELSŐ BIRODALMAK 6

2. A KLASSZIKUS GÖRÖG VILÁG 14

3. AZ ANTIK RÓMA 24

4. EURÓPA SZÜLETÉSE 32

5. A MAGYAROK ŐSTÖRTÉNETE A HONFOGLALÁSIG 44

A múlt születése

BEVEZETŐ

A mult születése cimü levelezős játékunkban a rég multat idézzük könyvek segitségével.

"Végigsétálunk olyan régi városok utcáin, amelyek romjait sok ezer éven át a föld és a homok temetett be, s csak az ásatások során kerültek ismét napfényre. A megtalált régi tárgyak, épületmaradványok, szobrok, festmények és az irásos emlékek alapján megnézzük, milyen volt az élet ezekben a városokban és országokban.

Kimegyünk a földekre, és megnézzük, hogyan gazdálkodtak sok ezer évvel ezelőtt az emberek, hogyan müvelték a földeket, mit termeltek. Benézünk a kézmüvesek mühelyeibe, a kereskedők üzleteibe, ellátogatunk a piacra, és megfigyeljük, mivel és hogyan kereskedtek a régi emberek. Bekukkantunk a gazdagok palotáiba, a szegények kunyhóiba, megtekintjük ételeiket, megfigyeljük szokásaikat. Ellátogatunk az iskolákba is, meghallgatjuk, mit tanultak, hogyan tanultak az akkori gyerekek.

Látni fogjuk, hogyan emelkedett ki az ember munkájával az állatok közül, és hogyan vette birtokába a földet, hogyan teremtett sivár pusztaságokon virágzó életet.

Mindez hozzá tartozik a történelemhez, vagyis a régen élt emberek, a mi elődeink életének megismeréséhez."

Ehhez szeretnénk mi is segitséget nyujtani módszertani füzetünkkel, mely elsősorban az 5. osztályos történelmi tananyagot egésziti ki, de a játék során valamennyi felső tagozatos gyermek elmélyülhet a történelem kezdeteiben.

Kiadványunk a Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekrészlegében az 1988/89. tanévben meghirdetett levelezős játékot tartalmazza.

1.

AZ ELSŐ BIRODALMAK

1. a/ Sorold fel az első birodalmakat időrendben!

.....

.....

.....

(1-1 pont)

b/ Nevezd meg a térképen az első földmüves közösségeket, majd a későbbi birodalmak középpontjait!

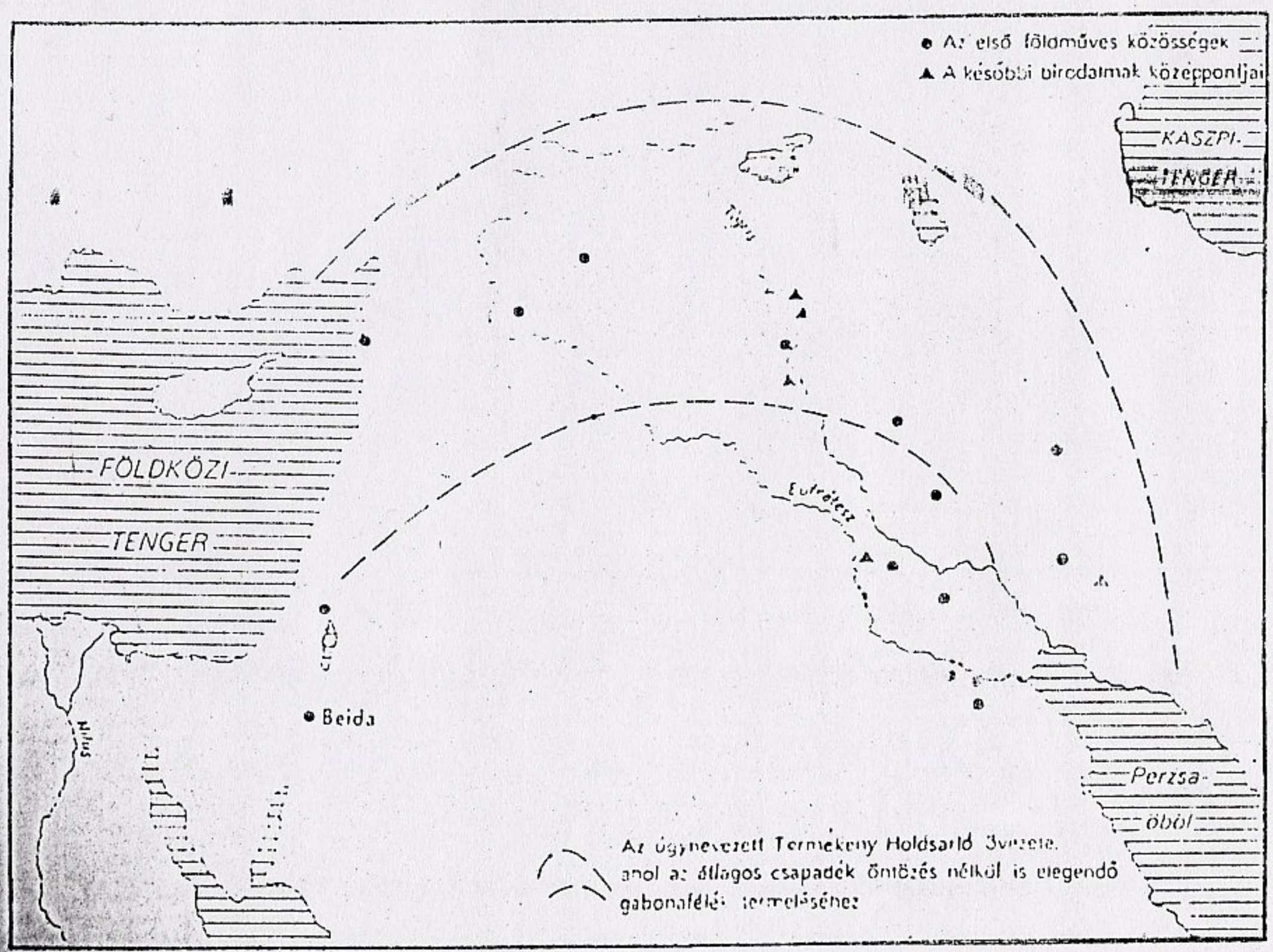

(1-1 pont)

Válasz: a/ Egyiptom, Mezopotámia, India, Kina.

b/

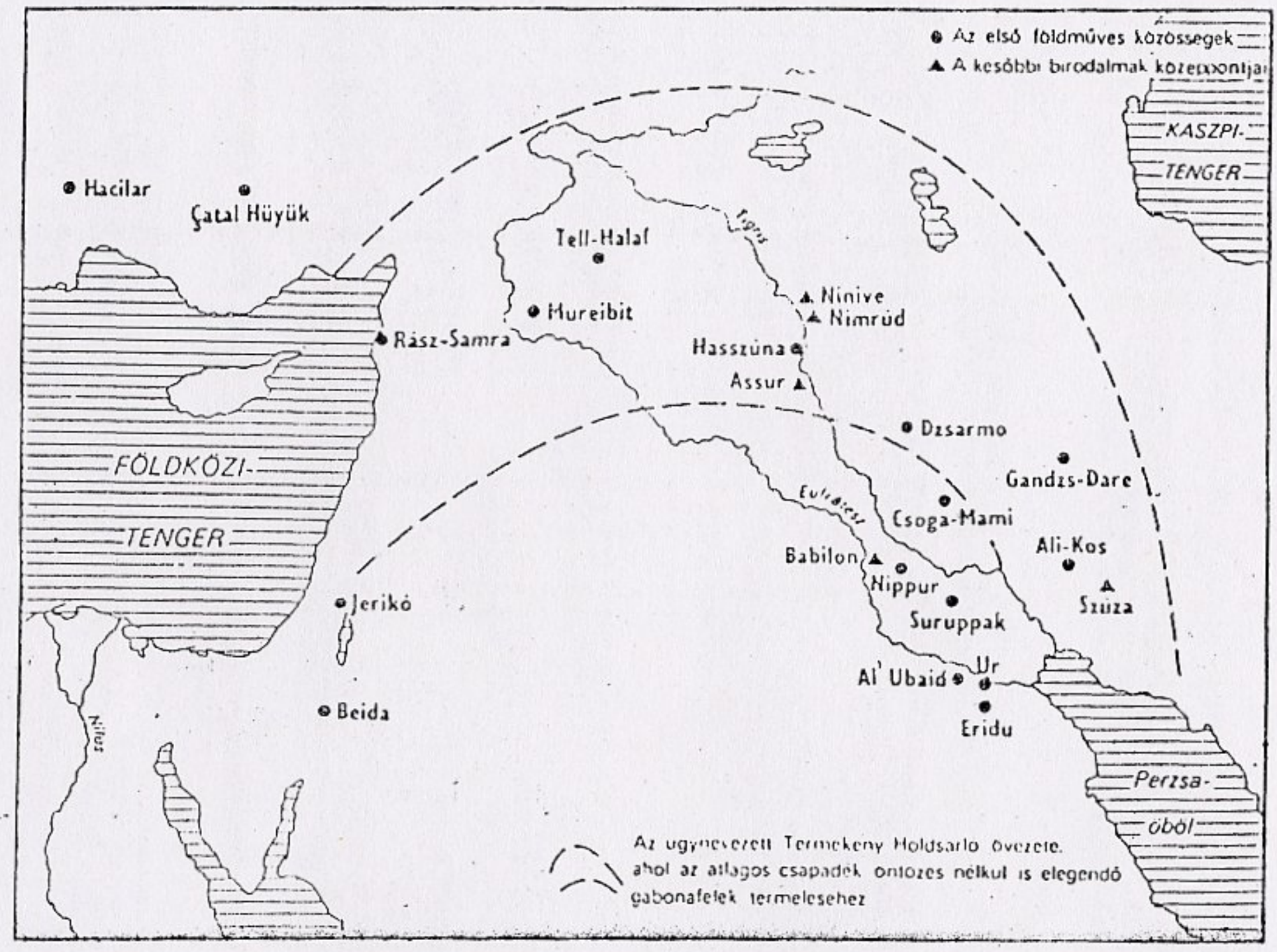

Irodalom: a/ Régen volt, hogy is volt. 30. p.

b/ Varga Domokos: A világ kereke. 32. p.

2. a/ Sok jó ember kis helyen megfér. Mi jellemző a korabeli településekre, milyen anyagokból épültek a házak, milyen volt a szobák berendezése?

.....

.....

.....

.....

.....

(3 pont)

b/ Az ókori keleti népek megélhetési forrásaira utalnak a következő képek! Nevezd meg jellegzetes foglalkozásaikat!

.....

.....

(3 pont)

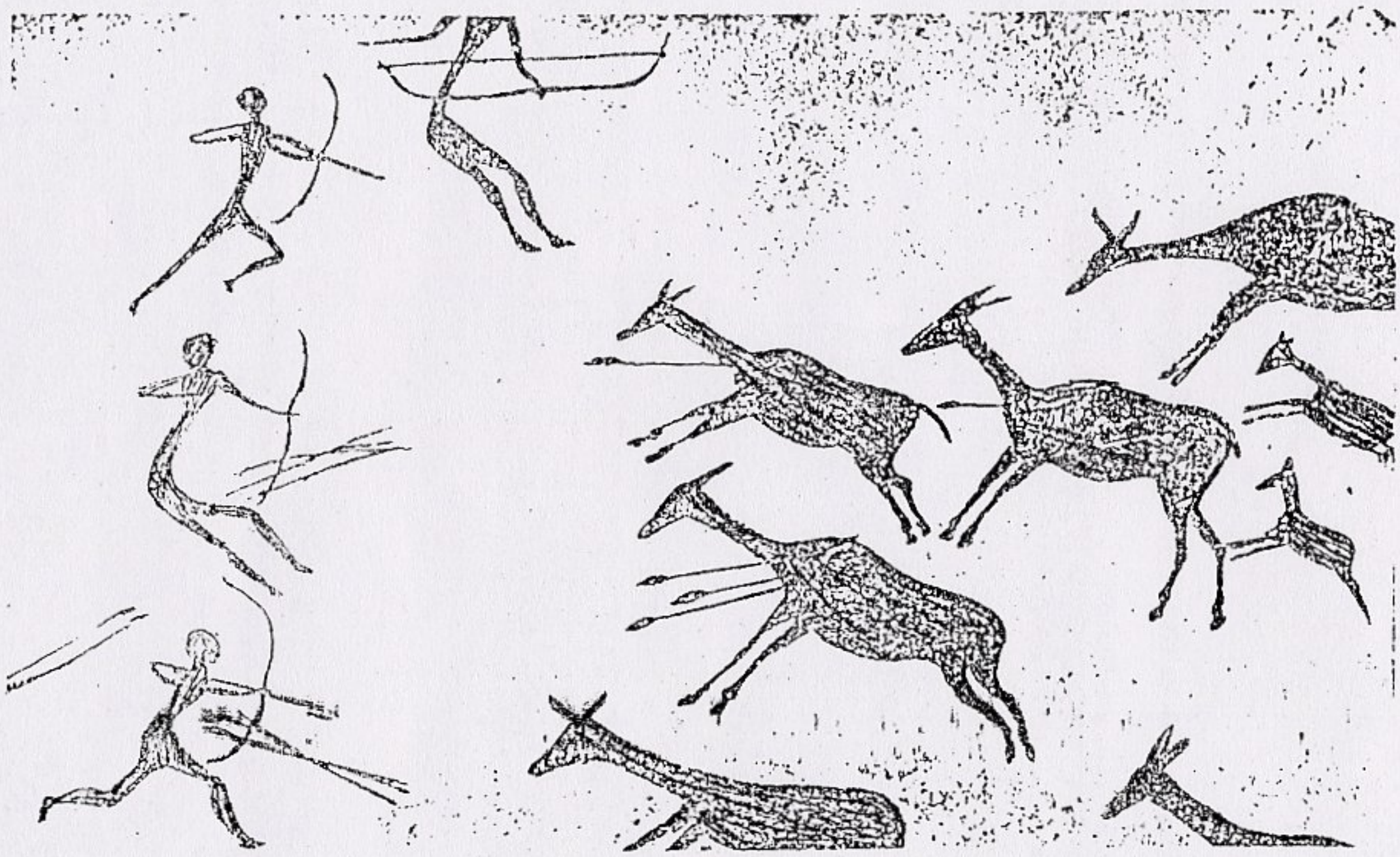

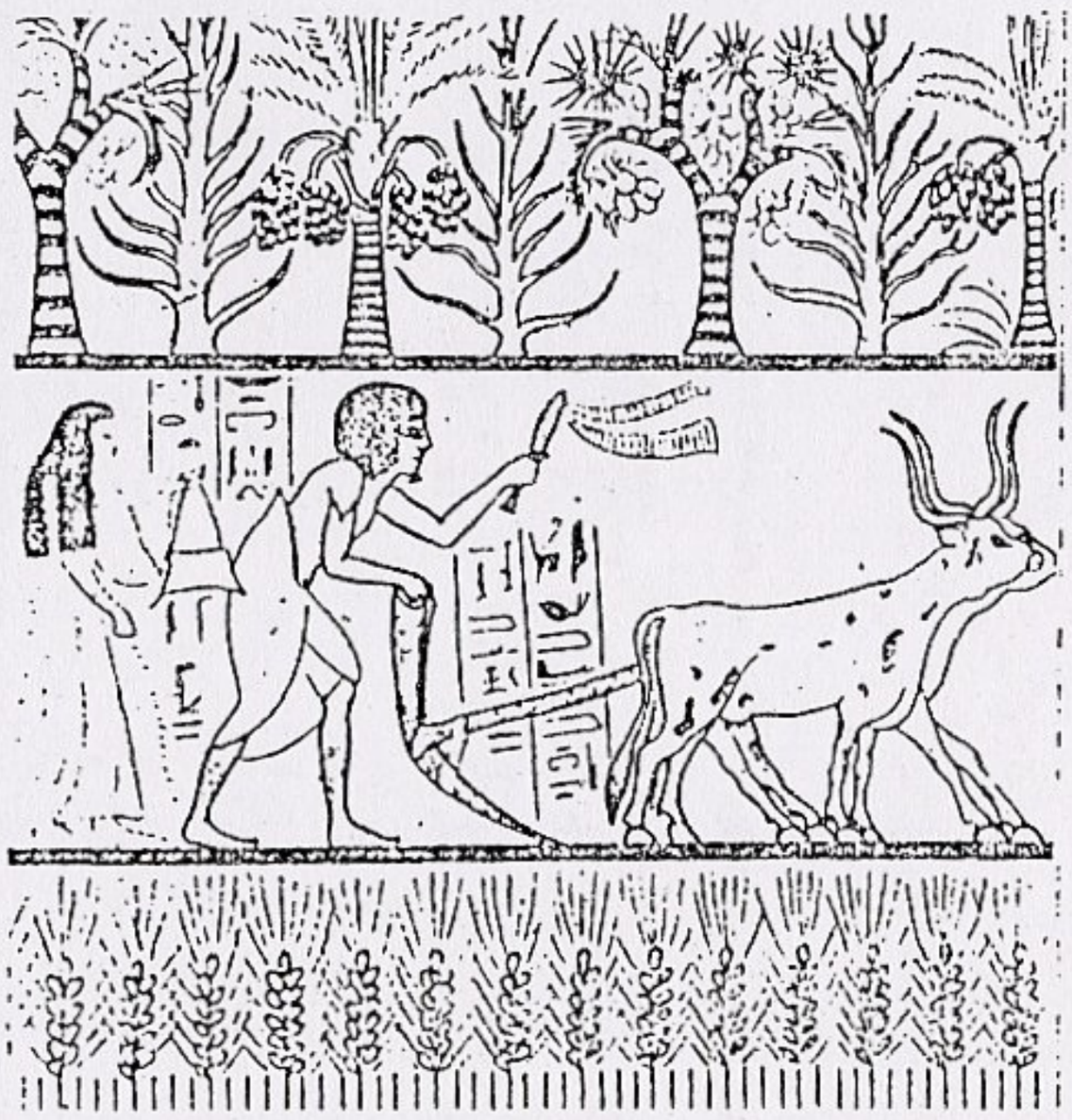

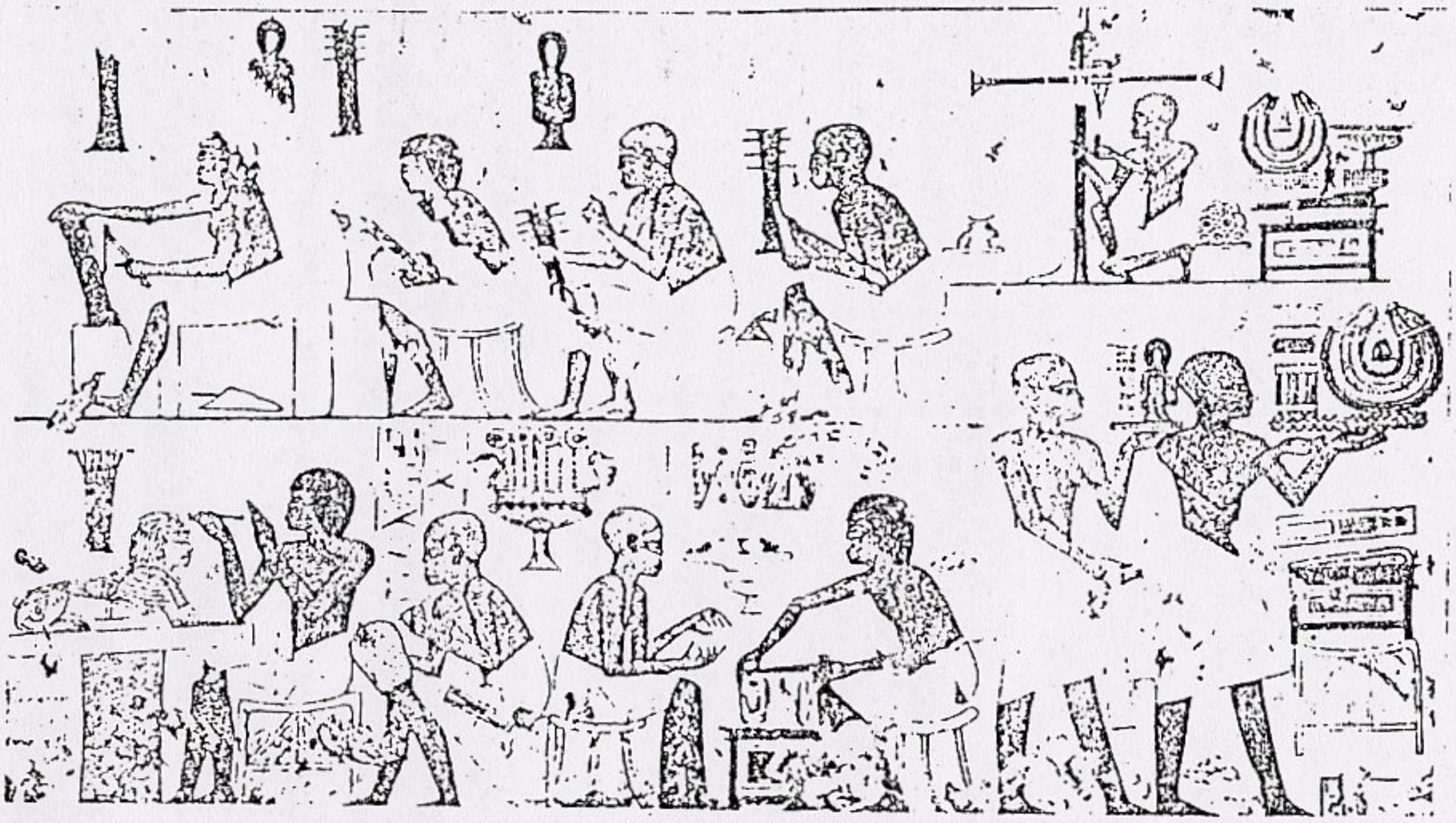

Válasz: a/ Kis alapterületü, négyzet alaku (25 m^2) területen egy szoba és egy kisebb helyiség volt. Vályogtéglából és fagerendából épültek lapos tetővel. Szoba belső: tapasztott padkák, alvásra, ülőmunkára szolgáltak, a falakat festményekkel diszitették.

b/ Vadászat, mezőgazdaság, kézmüvesség.

Irodalom: a/ Varga Domokos: A világ kereke. 32-33. p.

b/ Varga Domokos: A Világ kereke. 22-31. p.

3. a/ A világ első csodája: az egyiptomi piramisok. Hány piramis maradt fenn?

.....

A képen a világ legnagyobb piramisának keresztmetszetét látod. Kinek a piramisát ábrázolja a kép?

.....

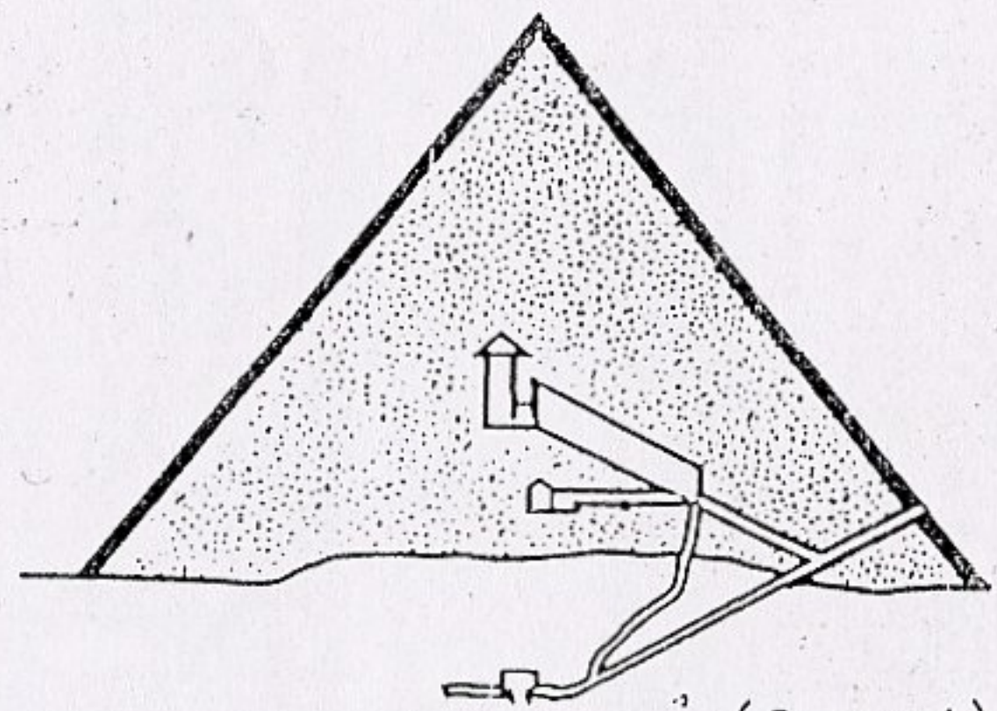

(2 pont)

b/ Mit tartanak a világ második csodájának? Hol található? Mi jellemző rá?

.....

.....

.....

(3 pont)

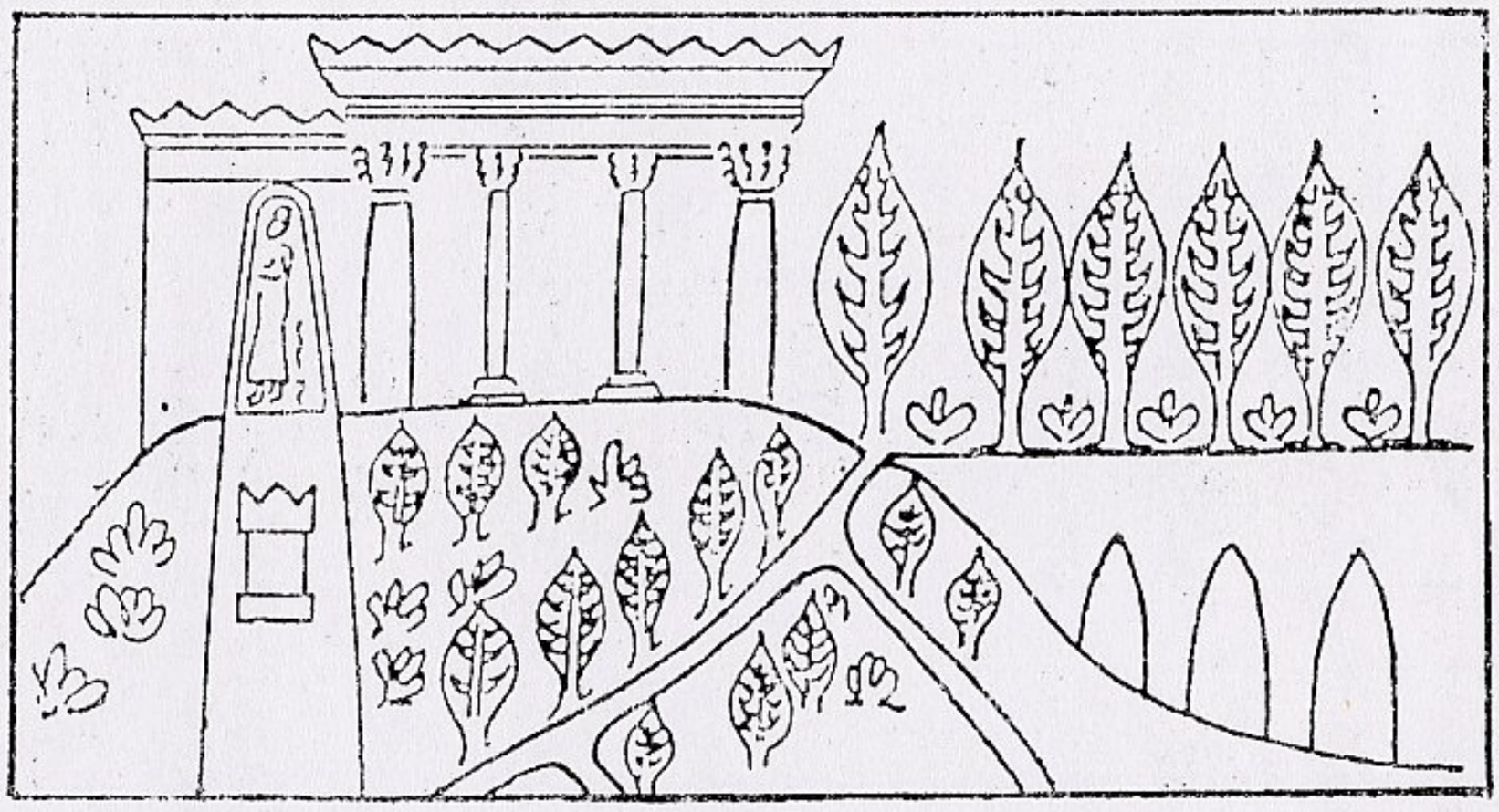

Válasz: a/ Körülbelül 70 piramis maradt fenn. A kép Hufu piramisát ábrázolja.

b/ Szemiramisz függőkertje Babilonban volt látható. Nabukodonozor, babiloniai király feleségének épittette. Jellemzője: a növényzet magasan a föld felett van, a levegőben lebeg, a föld szüntelenül nedves, mert szivattyuk segitségével állandóan öntözik.

Irodalom: a/ Régen volt, hogy is volt. 59-60. p.

b/ Zamarovsky, Vojtech: A világ hét csodája. 192-193. p.

4. a/ A képen a világegyetem elképzelését látod az asszir-babiloni vallás szerint. Ird be a megfelelő helyre a világegyetem részeit!

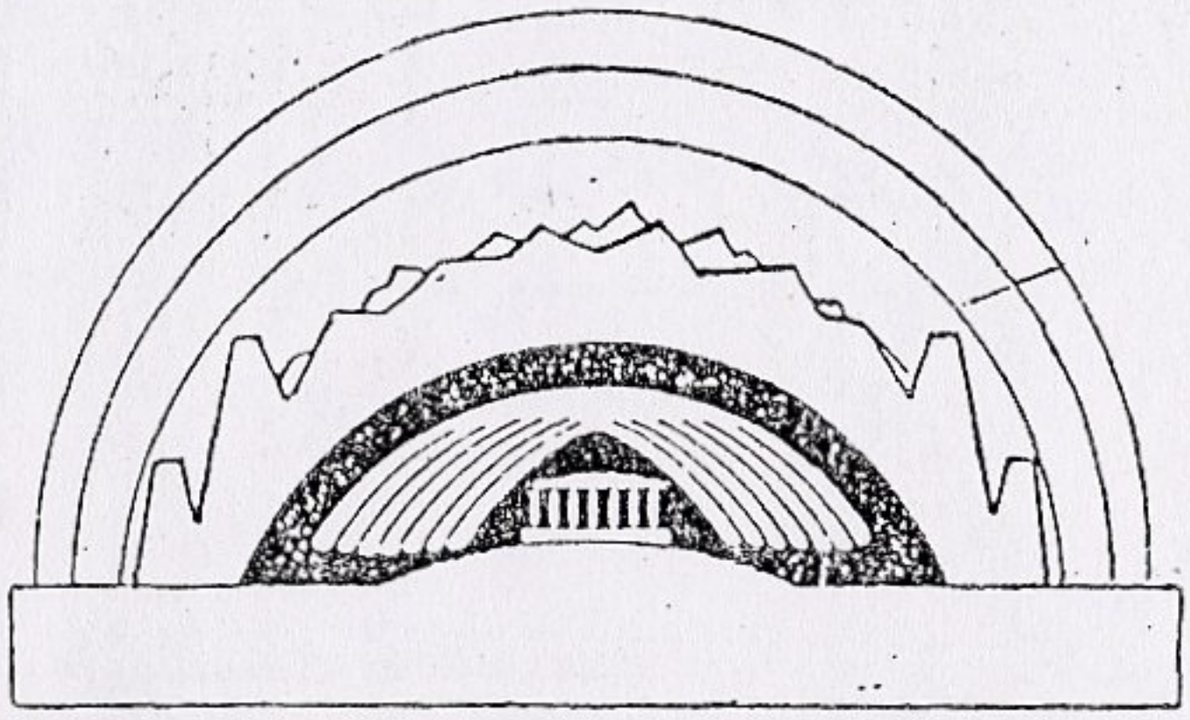

(5 pont)

b/ Bábel tornyát a bibliai legenda szerint "Sineár – Sumer – földjének akkor még egy nyelven beszélő népe kezdte épiteni égetett téglából, melyhez habarcs gyanánt a föld szurka szolgált, vagyis a két folyó vidékének természetes aszfaltja. De mikor már majdnem az égbe nyult a torony, Isten összekavarta az épitők nyelvét, hogy ne értsék egymást, s emiatt elakadjon a közös munka. El is akadt, félbe is szakadt, s a soknyelvü nép eloszlott a Föld szinén."

Mi a valóságos alapja a bibliai történetnek. Létezett-e Bábel tornya? Ha létezett, mit tudsz róla?

.....

.....

.....

.....

.....

(3 pont)

Válasz: a/ A világegyetem elképzelése az asszir-babiloni vallásban: Fent az első, második és harmadik mennybolt, alattuk a föld az óceán ellen védő gátakkal, középen az alvilág.

b/ A valóságban Bábel – Bábili, Babilon – tornyának már az alapját is több nyelven beszélő munkások – sumérok, martuk, akkádok stb. – vetették meg. S ha nem érték is el vele az eget, a tervezett hétszintü épületet tető alá hozták. Az ókori népek együvé tartozását és hatalmuk jelképét látták benne.

Irodalom: a/ Zamarovsky, Vojtech: A világ hét csodája. 176. p.

b/ Varga Domokos: Ős Napkelet. 37. p.

5. Az irás keletkezése Mezopotámia népei közül a sumérokhoz fűződik az i. e. a IV. évezred utolsó századaiból. Az ékirás kialakulását ábrázolja táblázatunk.

KÉPJELEK			KLASSZIKUS SUMER i. e. 2400 korul		ÓAKKÁD i. e. 2200 korul	ÓASSZÍR i. e. 1900 korul	ÓBABILÓNI i. e. 1700 korul	ÚJASSZÍR i. e. 700 korul	ÚJBABILÓNI i. e. 600 korul	KÉP	JELENTÉS
URUK egyenesen	90°-kal balra fordítva	DZSEMDET-NASZR i. e. 2800 korul	lineáris	ékírásos							
			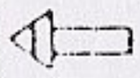		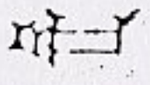		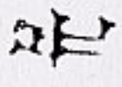		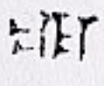	nyak + fej	fej, -tól, -től
			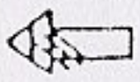			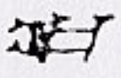	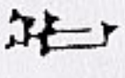	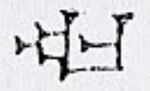	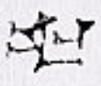	nyak + fej + szakáll vagy fogak	száj, orr, fog, hang, beszél, szó
								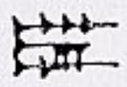		beburkolt test (?)	ember
		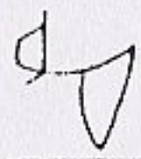	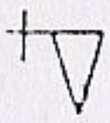	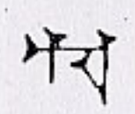	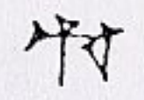	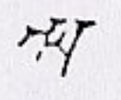	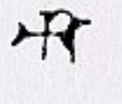	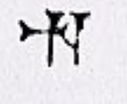	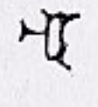	ülő madár	madár
	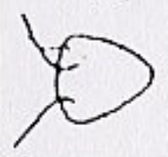		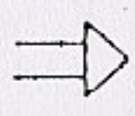	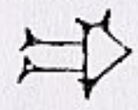						bikafej	ökör
				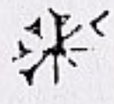	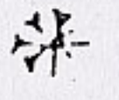		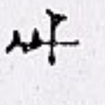	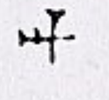	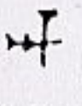	csillag	ég, mennyei isten, isten
	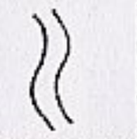	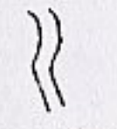	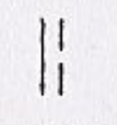			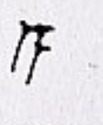				patak vagy víz	víz, mag, apa, fiú
	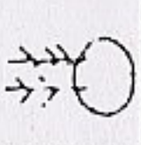	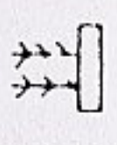		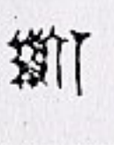			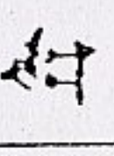	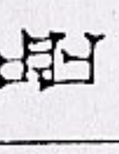	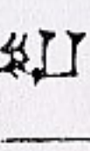	termény + fák	gyümölcsös, veleményes, termeszteni, irni

Kezdetben az agyagtáblákon függőlegesen irták egymás alá a jeleket, a sorok pedig jobbról bal felé haladva követték egymást. Mi volt az oka, hogy megváltoztatták ezt az irásformát, s hogyan?

.....

.....

.....

(3 pont)

Válasz: Könnyen megtörtént, hogy kezükkel elkenték a már leirt sorokat, s ezért a táblákat 90 fokos szögben balra elforditották. Ezzel megváltozott az irás iránya: a felülről lefelé haladó irás vizszintes irányu lett, és balról jobbra tartott.

Irodalom: Kéki Béla: Az irás története. 30. p.

A mult születése. 6. Az első birodalmak. 27. p.

Felhasznált irodalom

Kéki Béla: Az irás története. Bp. 1971, Gondolat.

A mult születése. 3. Bibliai tájak. Bp. 1983, Helikon.

A mult születése. 1. A civilizáció hajnala. Bp. 1983, Helikon.

A mult születése. 6. Az első birodalmak. Bp. 1983, Helikon.

Régen volt, hogy is volt. 1. köt. Bp. Tankönyvkiadó.

Varga Domokos: Ős Napkelet. Bp. 1976, Móra Kiadó.

Varga Domokos: A világ kereke. Bp. 1985, Móra Kiadó.

Zamarovsky, Vojtech: A világ hét csodája. Bratislava - Bp. 1966, Tatran - Móra Kiadó.

2.

A KLASSZIKUS GÖRÖG VILÁG

1. a/ A képeken az ókori görögök használati tárgyait, ruházatát láthatod. Nevezd meg őket, s ird le használatukat!

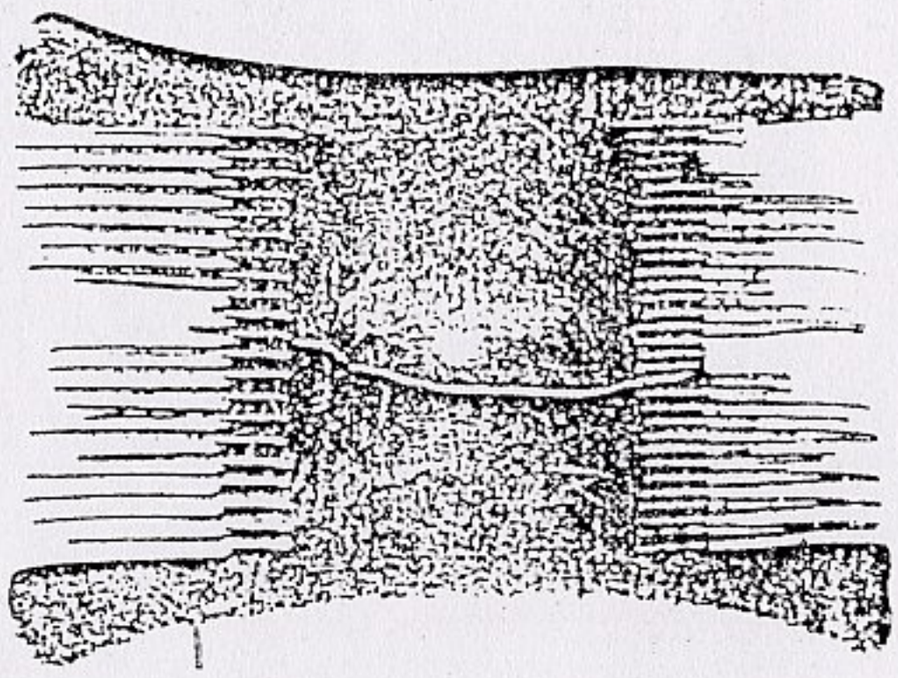

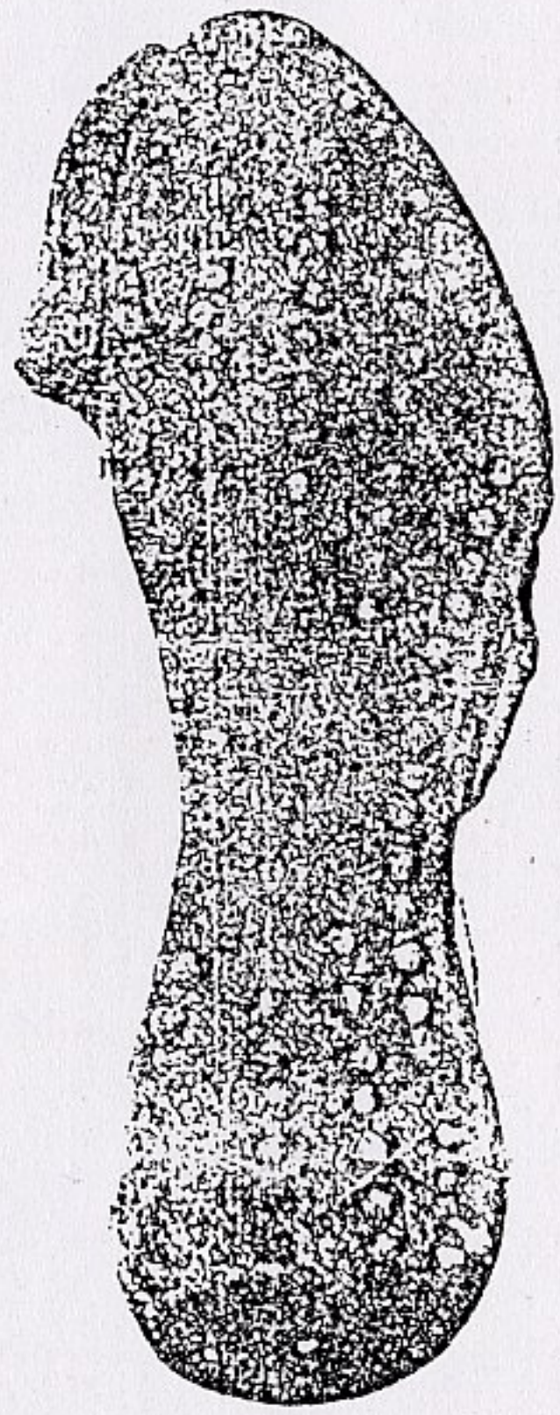

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

(6 pont)

b/ Mi az andron?

.....

(6 pont)

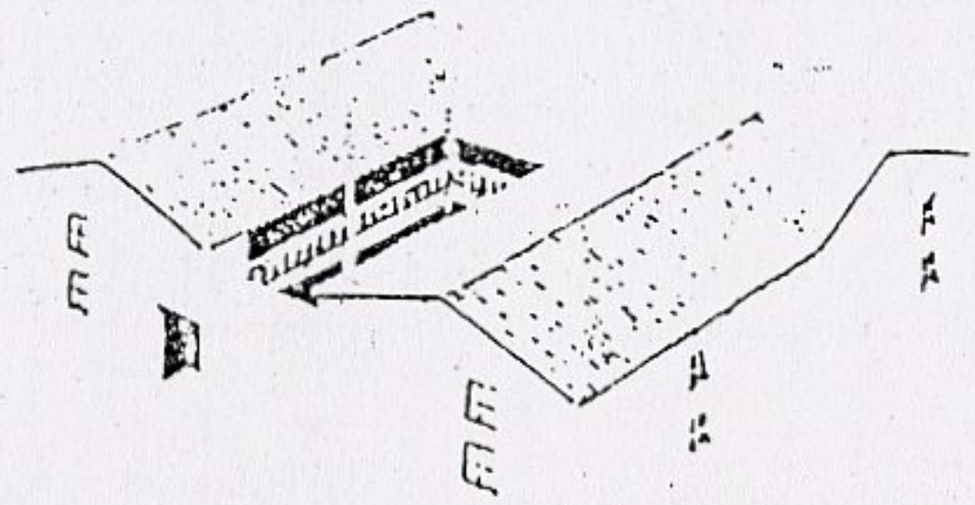

c/ Hogyan oldották meg a háztartások vizellátását.

.....

.....

.....

(2 pont)

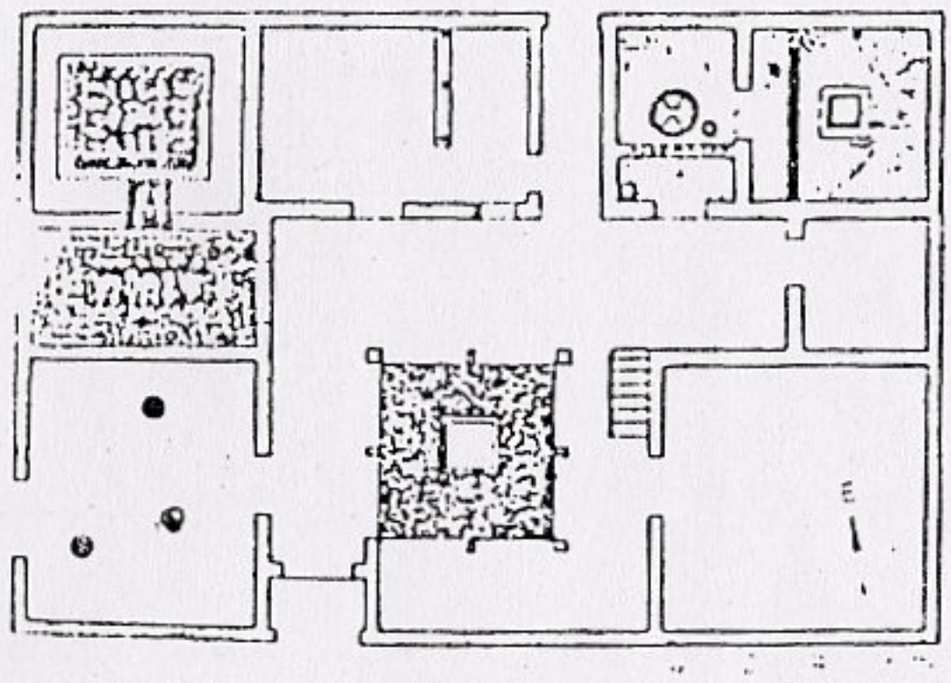

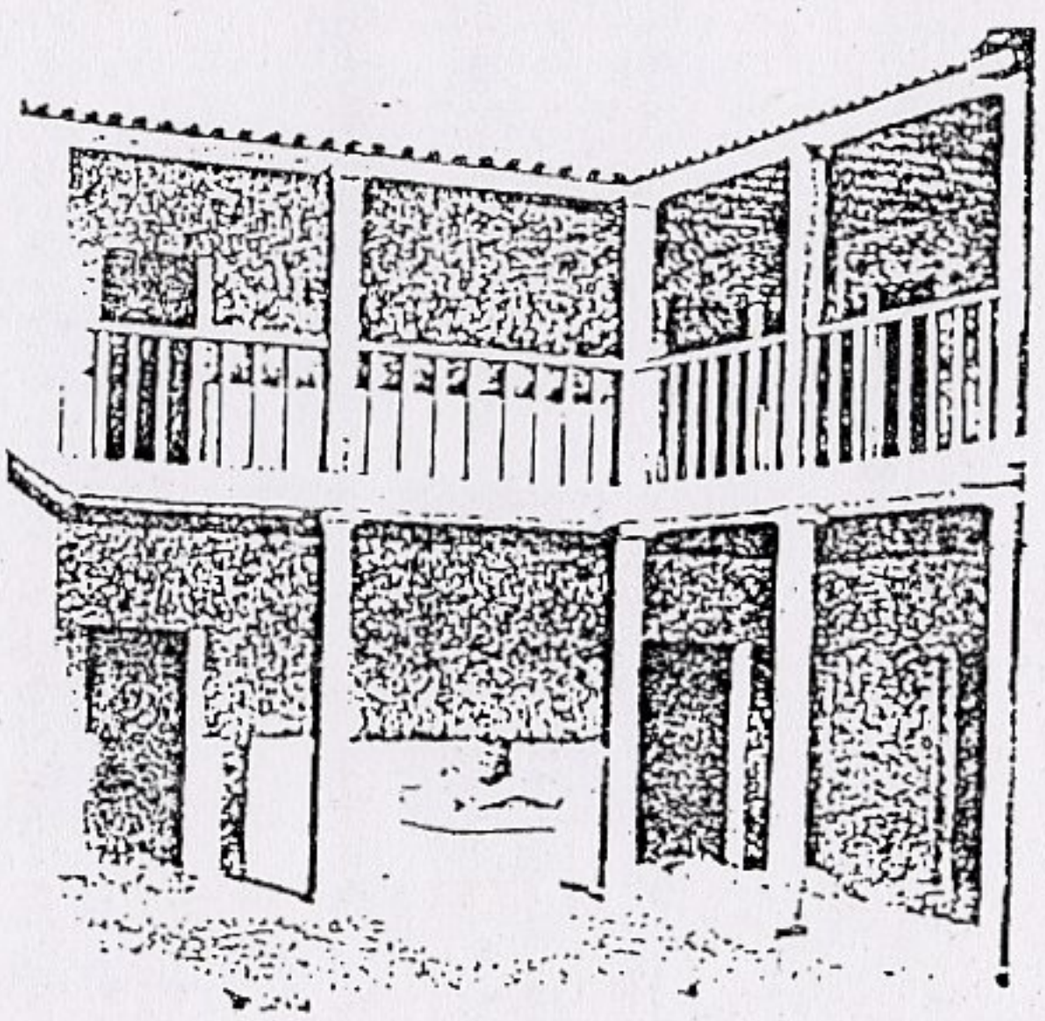

d/ Milyen lehetőségük volt a görög lányoknak az ismerkedésre?

.....

.....

(2 pont)

Válasz: a/ Fésü: általában fából vagy elefántcsontból készült. A klasszikus korban a nők különböző módon feltornyozták hajukat a fejük bubjára. A férfiak rövidre vágták a hajukat és általában szakállt hordtak. A borotválkozás csak Nagy Sándor korától vált általánossá.

Lábbeli: jancsiszegekkel kivarrt sarutalp. A lábbeli drága volt, s a görögök gyakran jártak mezitláb, különösen bent a házban.

Öltözék: a nők és a férfiak egyformán öltözködtek, a (khitónt) térdig vagy földig érő ruhadarabot viselték. Hidegben a khitónra köpenyt vettek fel. A gazdagok ruhája bővebb redőzetü, a szegényeké ritkább volt.

b/ A ház észak-nyugati sarkában található mozaik padlós fő fogadószoba az andrón.

c-d/ A házakban egyedi vizvezeték nem volt, a vizet közkutakról hordták. A lányoknak itt volt lehetőségük idegenekkel találkozni, ismerkedni.

Irodalom: a/ A klasszikus görög világ. 86. p.
Évezredek hétköznapjai. 85. p.
b/ A klasszikus görög világ. 87. p.
c-d/ Évezredek hétköznapjai. 23-24. p.

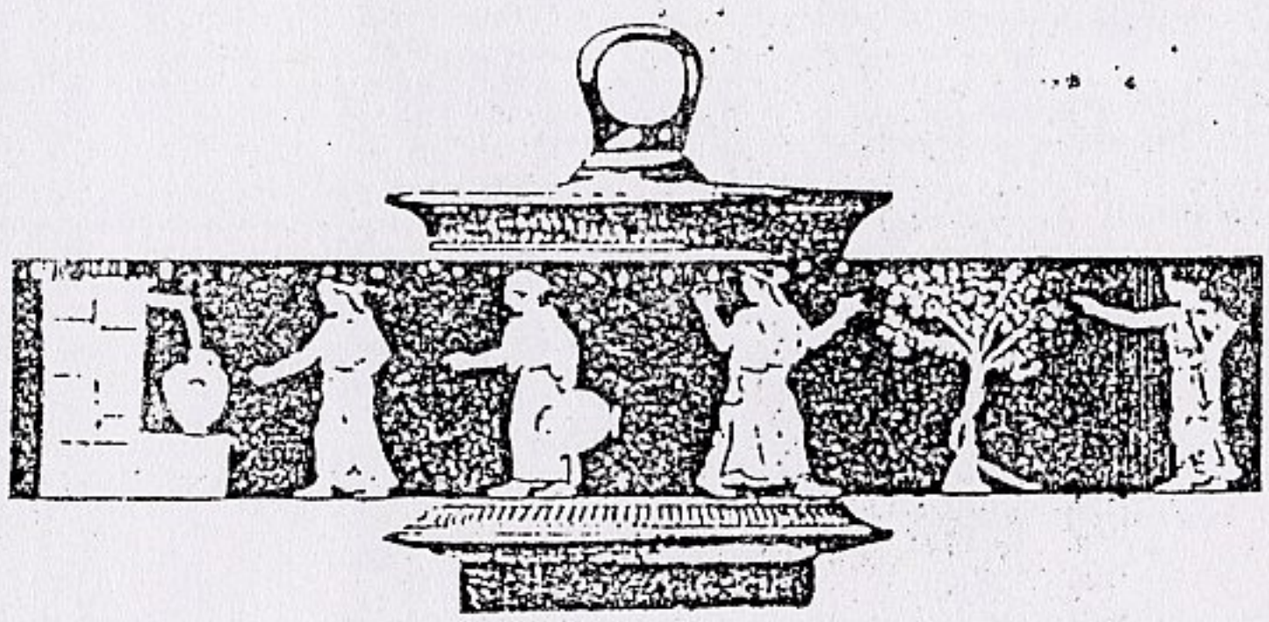

2. A pénz az ember

a/ A pénz megjelenése a társadalmi munkamegosztás kezdetét jelentette. Miért mondhatjuk ezt?

.....

.....

.....

(3 pont)

b/ Mit jelent a demokrácia szó?

.....

.....

.....

(3 pont)

c/ A táblázat az athéni demokrácia társadalmi felépitését és intézményeit ábrázolja. Töltsd ki a táblázat hiányzó részeit!

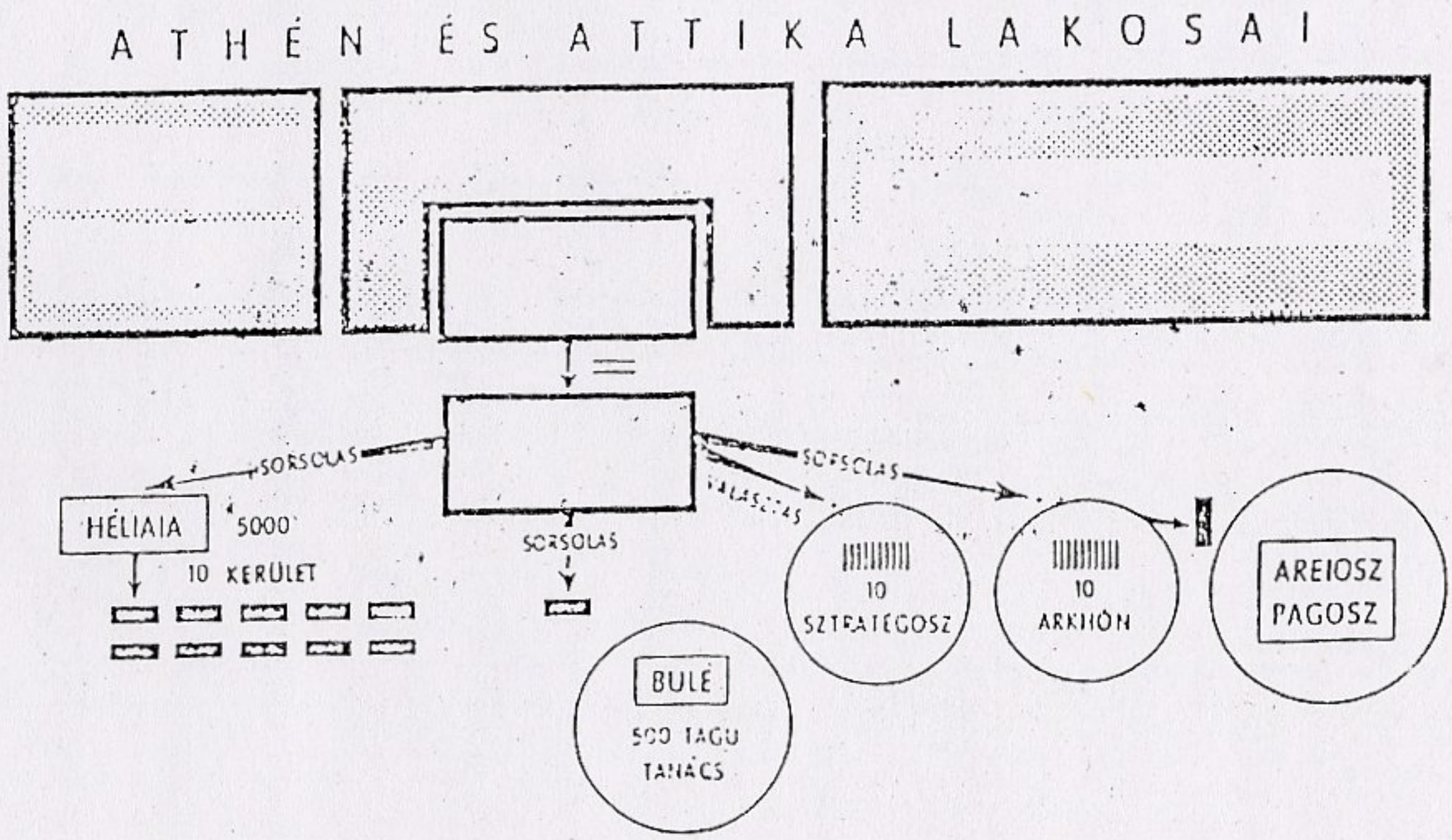

(3 pont)

Válasz: a/ A pénz fizetőeszközzé vált, bármi megvásárolható lett általa. Nem kellett mindenkinek mindent megtermelnie, ezáltal alakult ki a társadalmi munkamegosztás kezdete is.

b/ Demokrácia: az a politikai rendszer, amelyben a hatalom a népé – népuralom.

c/

Metoikoszok és családjuk	Polgárok és családjuk EKKLÉSZIA Népgyülés	Rabszolgák és családjuk

Irodalom: a/ Varga Domokos: A világ kereke. 78-79. p.

b/ Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. 169. p.

c/ Szabó Miklós: Hellász fénykora. 75. p.

3. a/ Hány éves kortól jártak a görög gyerekek iskolába? Milyen tudományokkal foglalkoztak?

.....

.....

.....

(5 pont)

b/ Mit jelentett a spártai nevelés?

.....

.....

(3 pont)

c/ Milyen különbségek voltak az athéni és a spártai nevelés között?

.....

.....

.....

(3 pont)

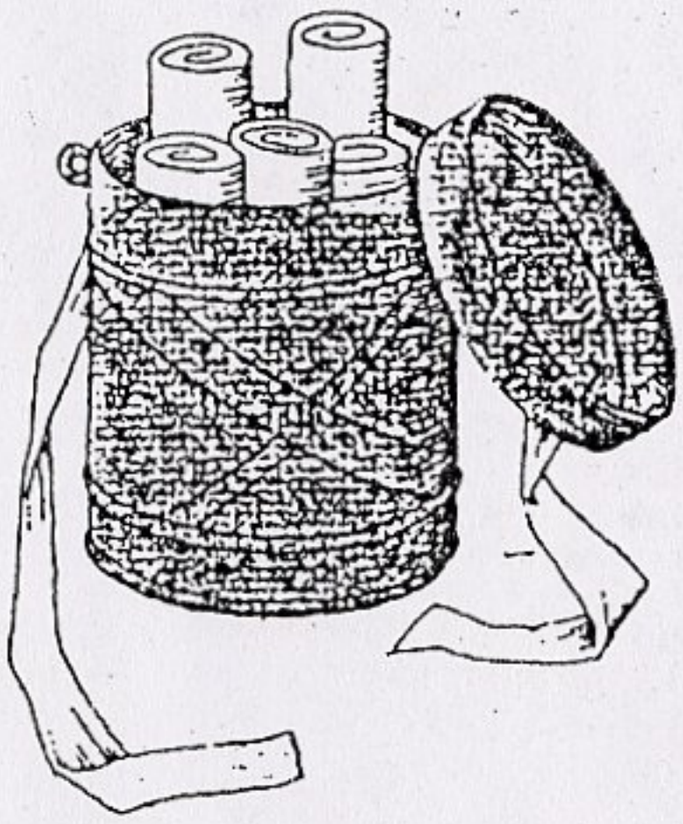

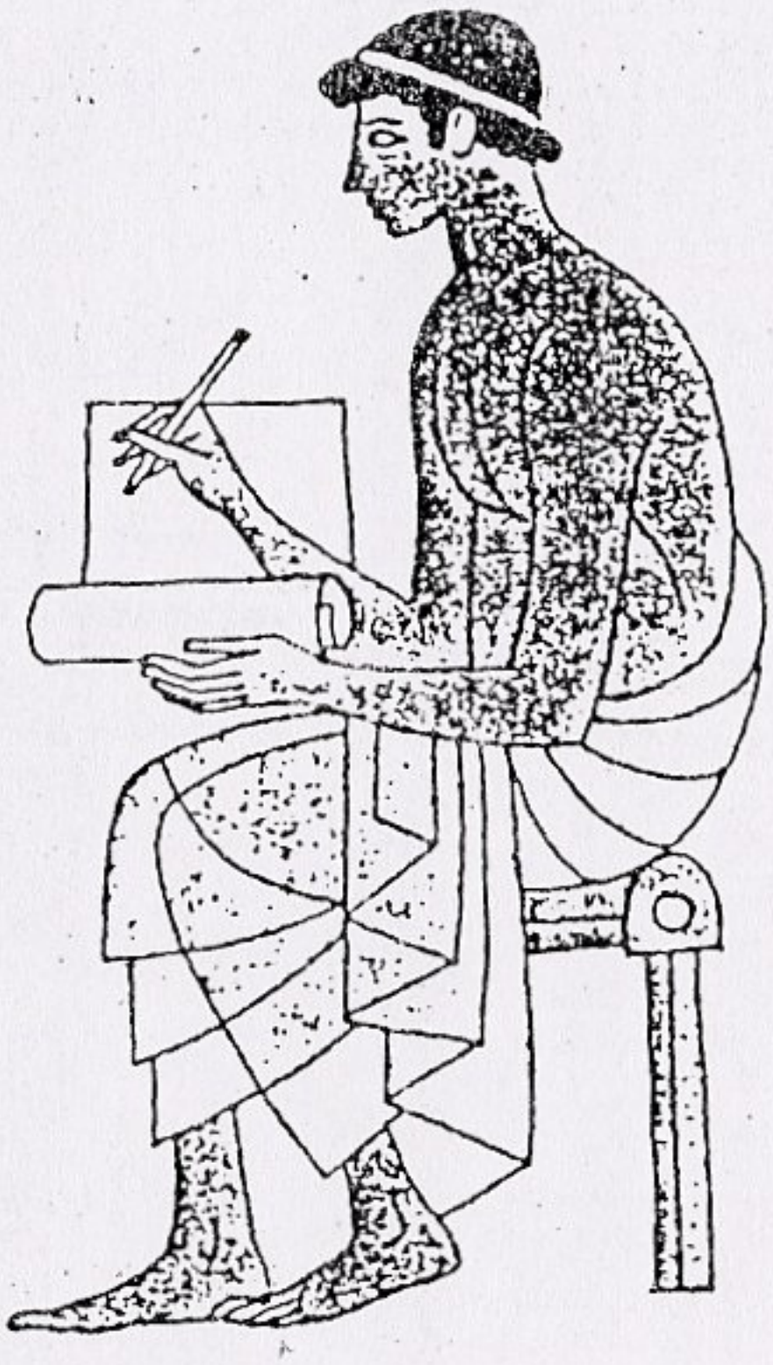

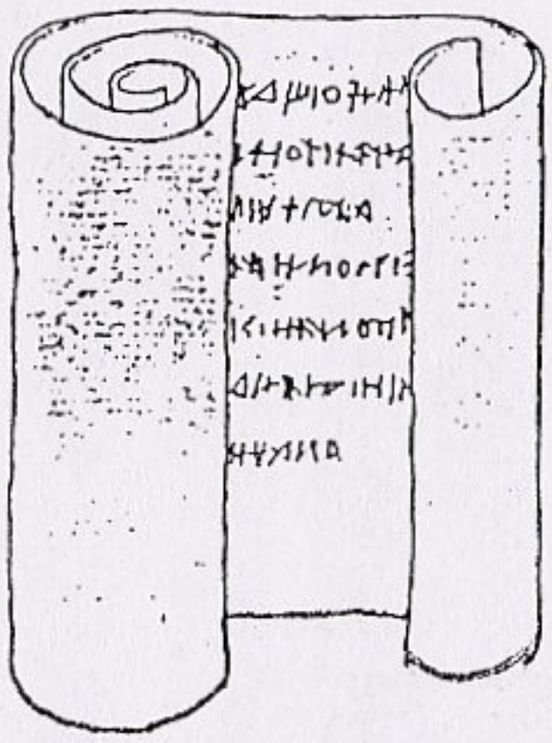

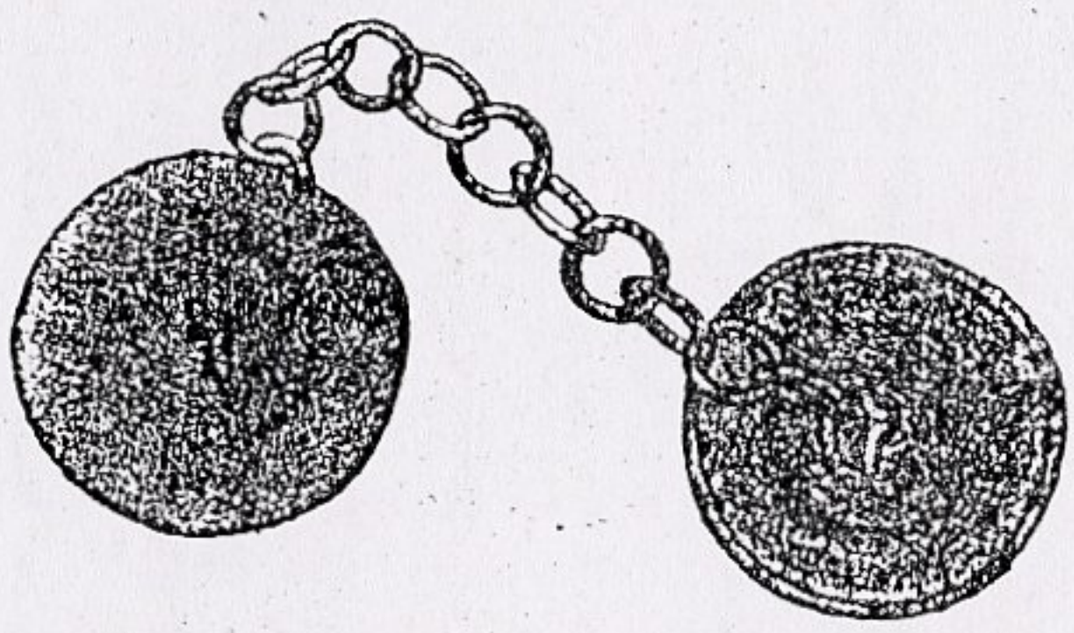

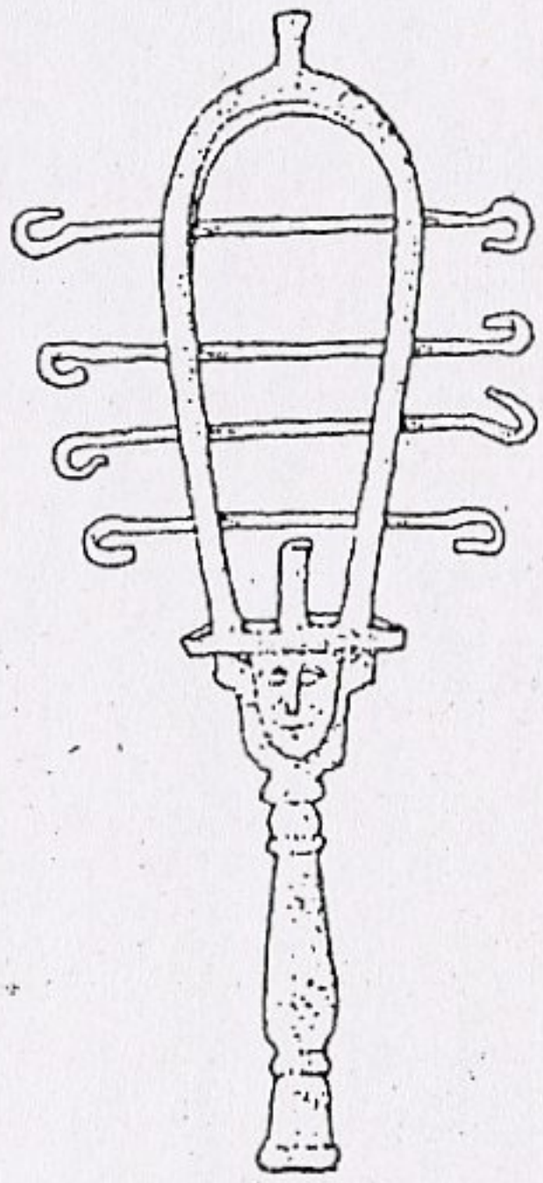

5. a/ A görögök a történelmük kezdeteire, életük minden mozzanatára érdekes történeteket találtak ki. Ezeket a történeteket mitoszoknak nevezzük.

A következő négy részlet egy-egy görög mitoszt idéz. Melyik görög mondából valók az idézetek?

"Már-már kipusztulás fenyegette az emberi fajtát, amikor... lelopta számukra az égből a tüzet, amely idáig csak az olümposzi istenek tulajdona volt. A tüz segitségével azután az emberek megtanulták a mesterségüket, az anyag megmunkálását és a fémek feldolgozását, téglát égettek, és házat épitettek, mindenféle hasznos szerszámot készitettek maguknak, s amint munka közben fokról-fokra ügyesedett a kezük, egyre világosabb lett az értelmük is. A tüz használata során az emberi öntudat szikrája is fellobbant bennük, megfigyelték az évszakok váltakozását, és ahhoz alkalmazkodva müvelték a földet. Megismerkedtek a számokkal és a csillagok világával, a betüvetéssel és a költészettel, megtalálták erdő-mező füvei között az orvosságot a betegségek ellen, megtanulták, hogy kell szekerük elé lovat és hajóik elé vitorlát dagasztó szeleket fogni. Messze lövő ijjal és nyilakkal fölfegyverkezve nemcsak védekezni tudott az ember, hanem az elejtett vad sürü bundáját is megszerezte magának, védelmül a hideg ellen."

.....

"Mikor az utolsó simitást is elvégezte alkotásán a müvész, a kettős szárny közé lenditette testét, és függve maradt a meglebegtetett légben.
Kitanitotta gyermekét is;
— Mindig középre tarts, nehogy ha alant repülsz, a tenger habja nehezitse el tollaidat, ha pedig magasabban, a tüz égesse össze! A középen haladj, nem kell a csillagokat se vizsgálnod, hogy tájékozódj, elég, ha engemet követsz!"

.....

"A trójaiak fellélegzettek, s a gyászban és rettegésben töltött esztendők után szélesre tárták a kapukat, boldogan jöttek ki a város elé, gondtalanul járták be az elmult harcok szinterét, és a tenger partján felkeresték a görögök felégetett sátrainak üszkös, füstölgő maradványait. Mások csodálkozva vették körül a hatalmas falovat, s azon tanakodtak, hogyan kerülhetett oda, és mi a rendeltetése. Végre megtalálták rajta a ravaszul elhelyezett feliratot, amelyen ez állt: "A görögök ajándéka Pallasz Athénének szerencsés hazatérésükért."

"— Laertész isteni fia, leleményes..., hát már indulni kívánsz, haza, szülőföldedre? Menj hát, és légy boldog! De ha tudnád, mennyi szenvedést kell még elviselned, mielőtt hazaérsz, tudom, itt maradnál, s velem őriznéd ezt a házat, és halhatatlanná lennél, még ha kivánod is látni már feleségedet, aki után vágyódsz szüntelen, nap mint nap! Pedig tudom, én se vagyok csunyább nála, alakra, termetre, hiszen nem is illik, hogy halandó asszony szépségben az istennőkkel vetekedjék!"

.....

(4 pont)

b/ Miben különbözik a mai színháztól a görög színház?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(3 pont)

Rajzold le a görög színházat!

(3 pont)

Válasz: a/ Prometheusz
Daidalosz és Ikarusz
Trója pusztulása
Odüsszeusz kalandjai

b/ Hegyoldalba vájt kör alaku nézőtér, középen a kerek szinpaddal, a női szereplőket is férfiak alakitották. A szinészek maszkot viseltek, melyben egy tölcsért rejtettek el, mely felerősitette a hangjukat. Jellemző volt a kórus – amely az események egy részét mondta el.

Irodalom: a/ Trencsényi-Waldapfel Imre: Görög regék.

b/ Évezredek hétköznapjai. 1. köt. 78-79. p.

Felhasznált irodalom

Biró Ferencné: Évezredek hétköznapjai. 1. köt. Az ókori görögök és rómaiak élete. Bp. 1983, Móra Kiadó.

A mult születése. 8. A klasszikus görög világ. Bp. 1983, Helikon.

Régen volt, hogy is volt. 1. köt. Bp. Tankönyvkiadó.

Szabó Árpád: Hellász hősei. Bp. 1985, Móra Kiadó.

Szabó Miklós: Hellász fénykora. Bp. 1975, Móra Kiadó.

Történelmi olvasókönyv. 1. Bp. Tankönyvkiadó.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Görög regék. Bp. 1985, Móra Kiadó.

Varga Domokos: A világ kereke. Bp. 1985, Móra Kiadó.

3.

AZ ÁNTIK RÓMA

1. a/ Milyen monda fűződik a következő képhez?

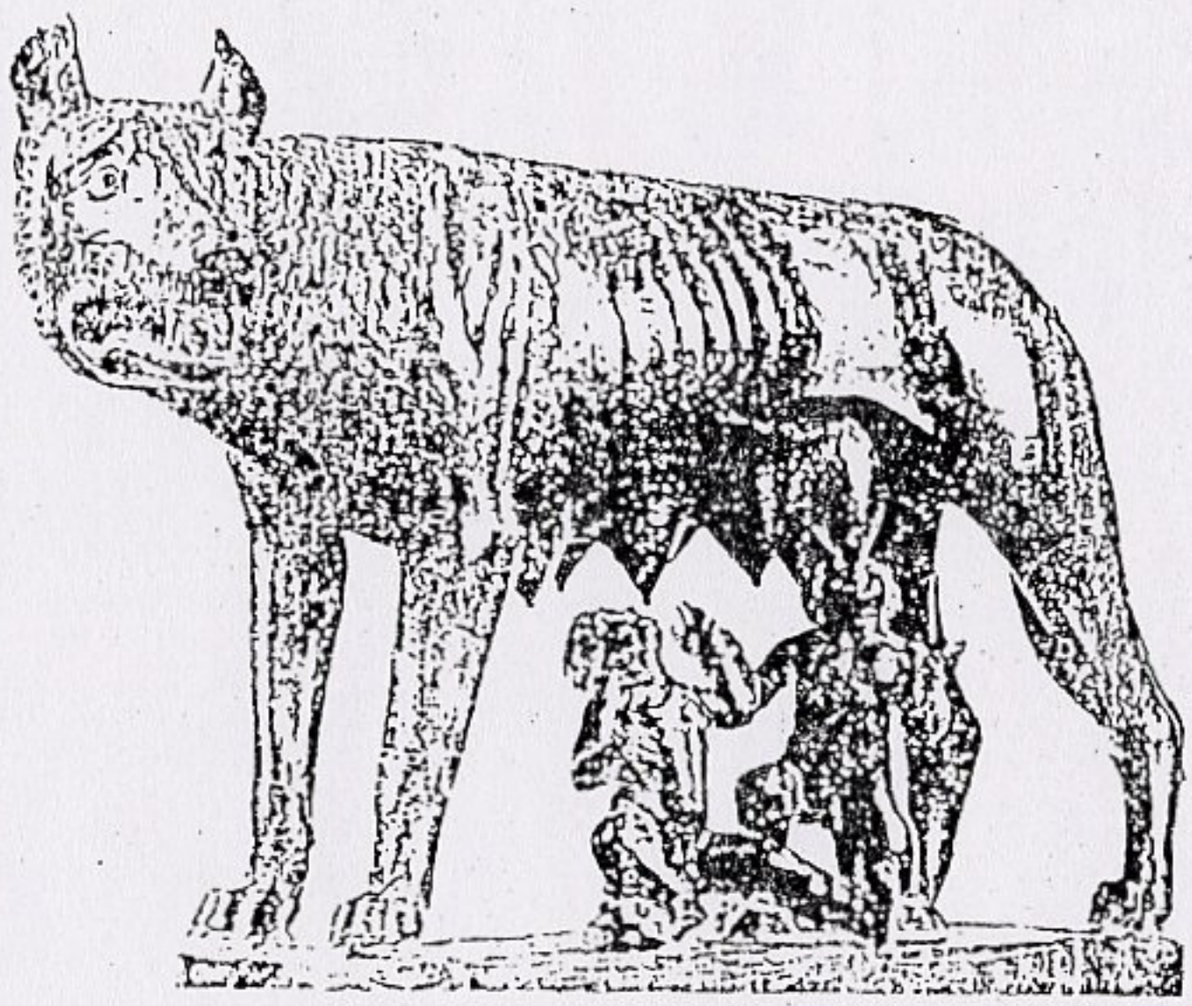

.....

.....

.....

(3 pont)

b/ Ki alapitotta a monda szerint a hét dombon épült Rómát?

.....

(1 pont)

Válasz: a/ Róma alapitásáról szóló monda: Romulus és Rémus.

b/ Romulus.

Irodalom: Boronkay Iván: Római regék és mondák. 19. p.

2. A városalapitó pásztorok utódai az ókori világ legnagyobb rabszolgatartó birodalmát hozták létre.

a/ A térkép a Római Birodalmat ábrázolja legnagyobb kiterjedése idején. A mai Magyarország egy része is római provincia volt. Szinezd ki a térképen a rómaiak által meghódított magyar területet!

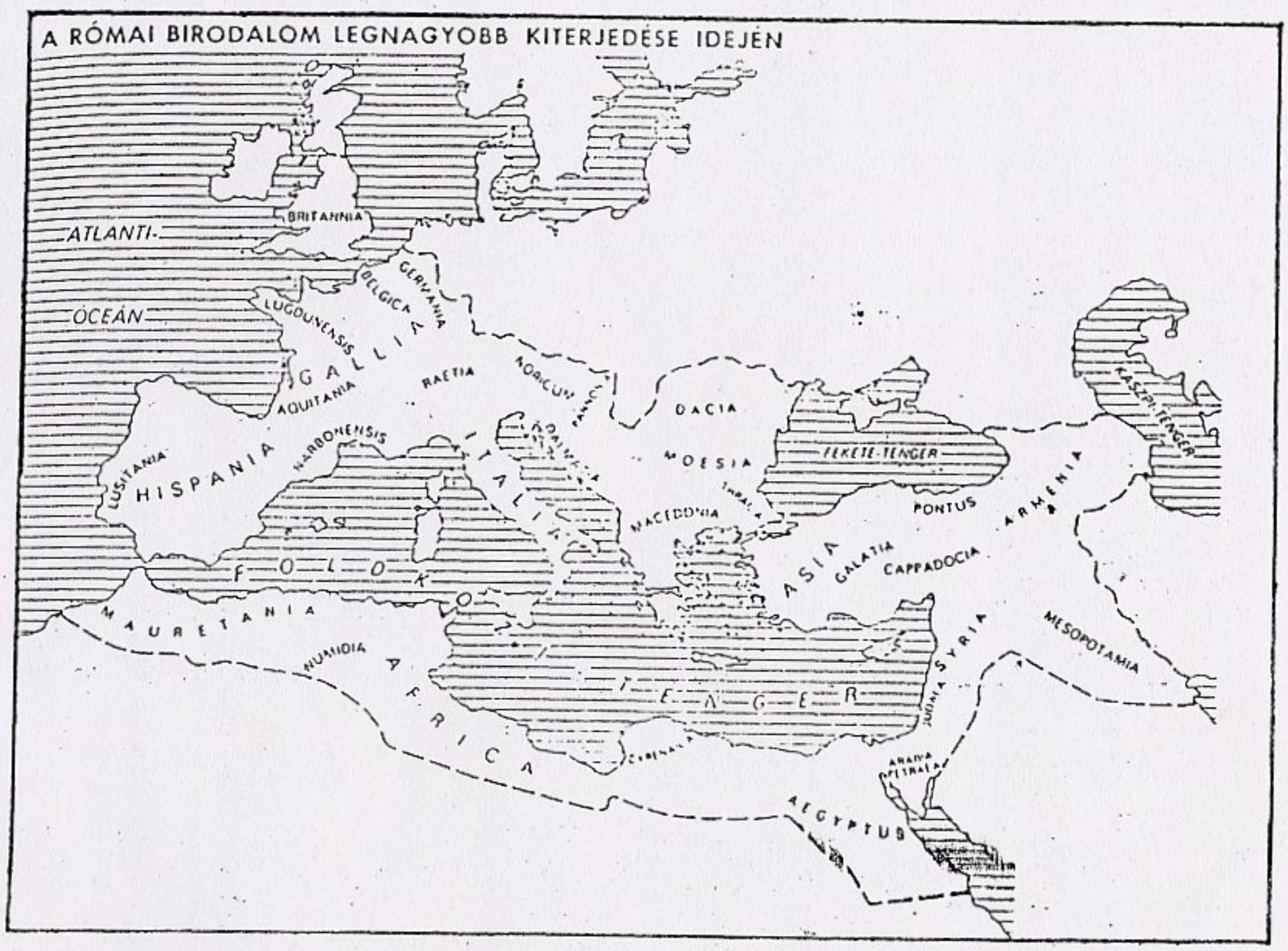

(1 pont)

b/ A rómaiak már fejlett technikai ismeretekkel rendelkeztek, pl. ismerték a vizikereket és más gépeket, mégis inkább a rabszolgákkal dolgoztattak. Mi volt ennek az oka?

.....

.....

(1 pont)

c/ Az ókori Rómában sem volt ismeretlen a vizvezeték. A kép a francia Nimesben található háromszintü vizvezetéket, a

Pont du Gard-t ábrázolja. Mit tudsz a római vizvezetékről?

.....

.....

.....

(3 pont)

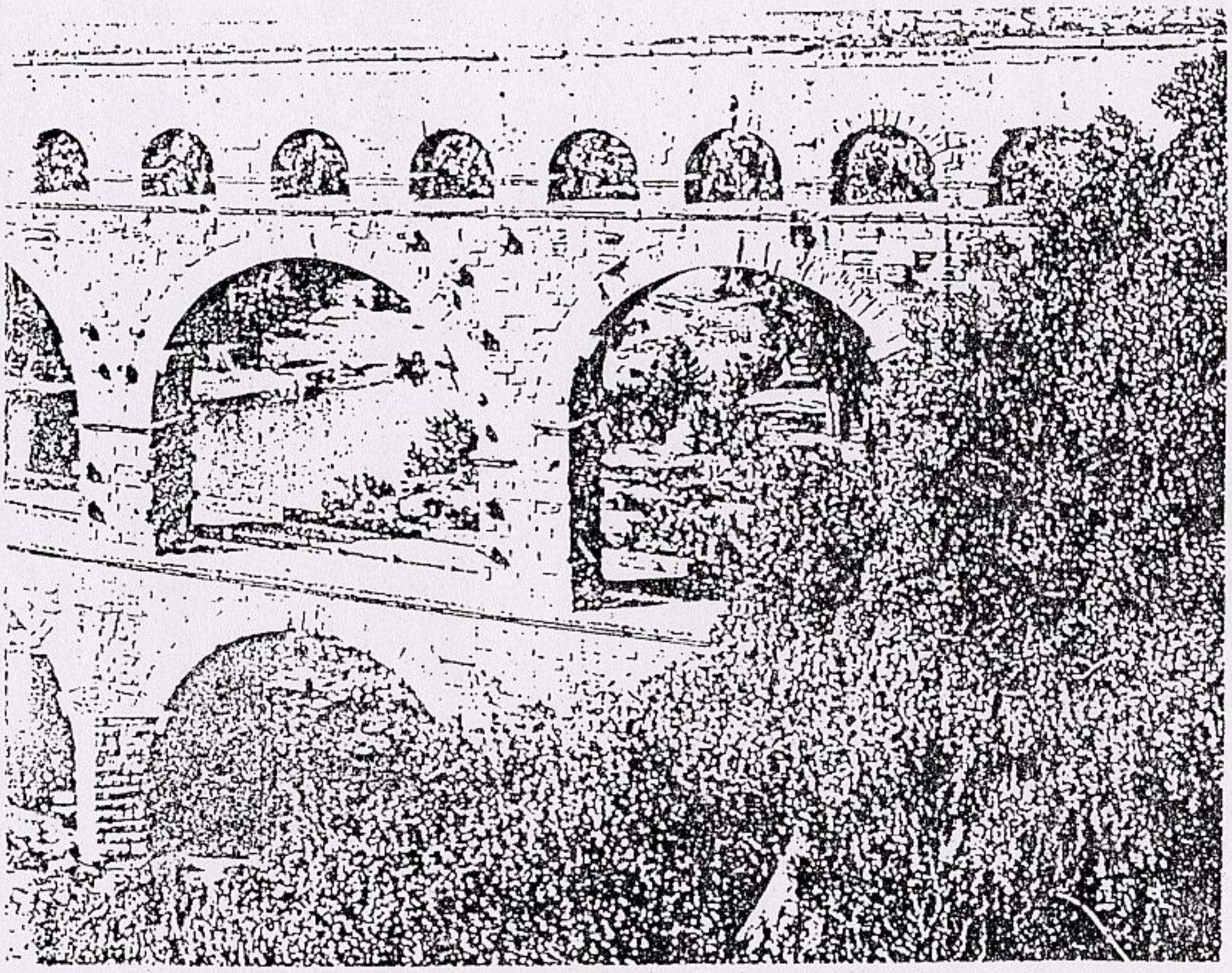

d/ A ma is használatos legmodernebb fűtési rendszert, a központi fűtést a rómaiak is ismerték. A képen a római fűtési rendszert láthatod. Mi volt az ősi formája ennek a fűtési rendszernek?

.....

(1 pont)

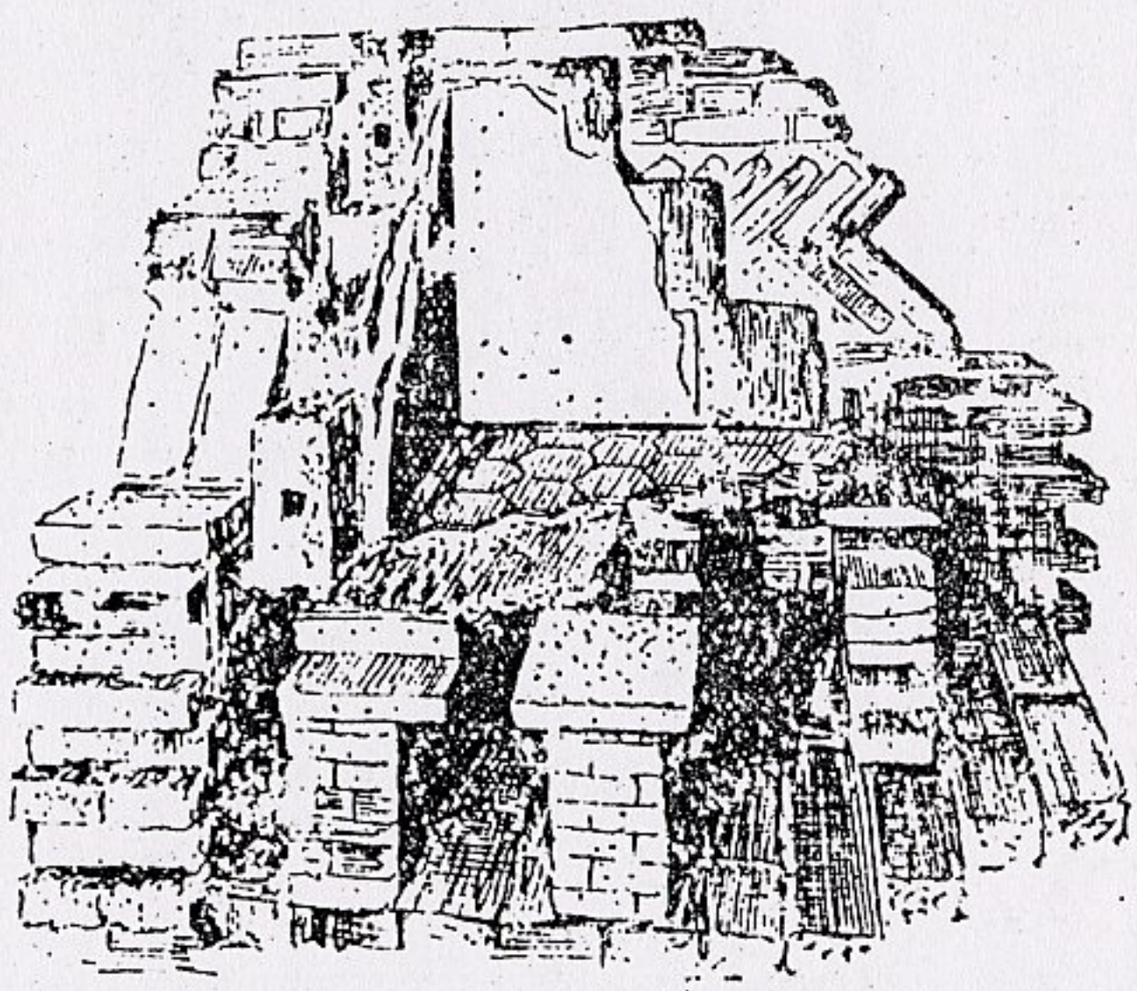

Válasz: a/ Pannonia.

b/ A fejlett technika ellenére a gépi munkákat olcsó rabszolgamunkával végeztették.

c/ Párhuzamos és egymást keresztező vizvezetékek voltak, belsejükben egymás fölött 2-3 csatorna helyezkedett el. A közkutak vizének használata ingyenes volt. Az előkelő polgárok házi vizvezetéket használtak.

d/ Parázstartóban levő izzó parázs melegitette a levegőt.

Irodalom: a/ Varga Domokos: A világ kereke. 119. p.

b/ Évezredek hétköznapjai. 1. köt. 41. p.

c/ Évezredek hétköznapjai. 1. köt. 26-27. p.

d/ Évezredek hétköznapjai. 1. köt. 26. p.

Coll, Pieter: Már az ókorban is tudták. 93. p.

3.

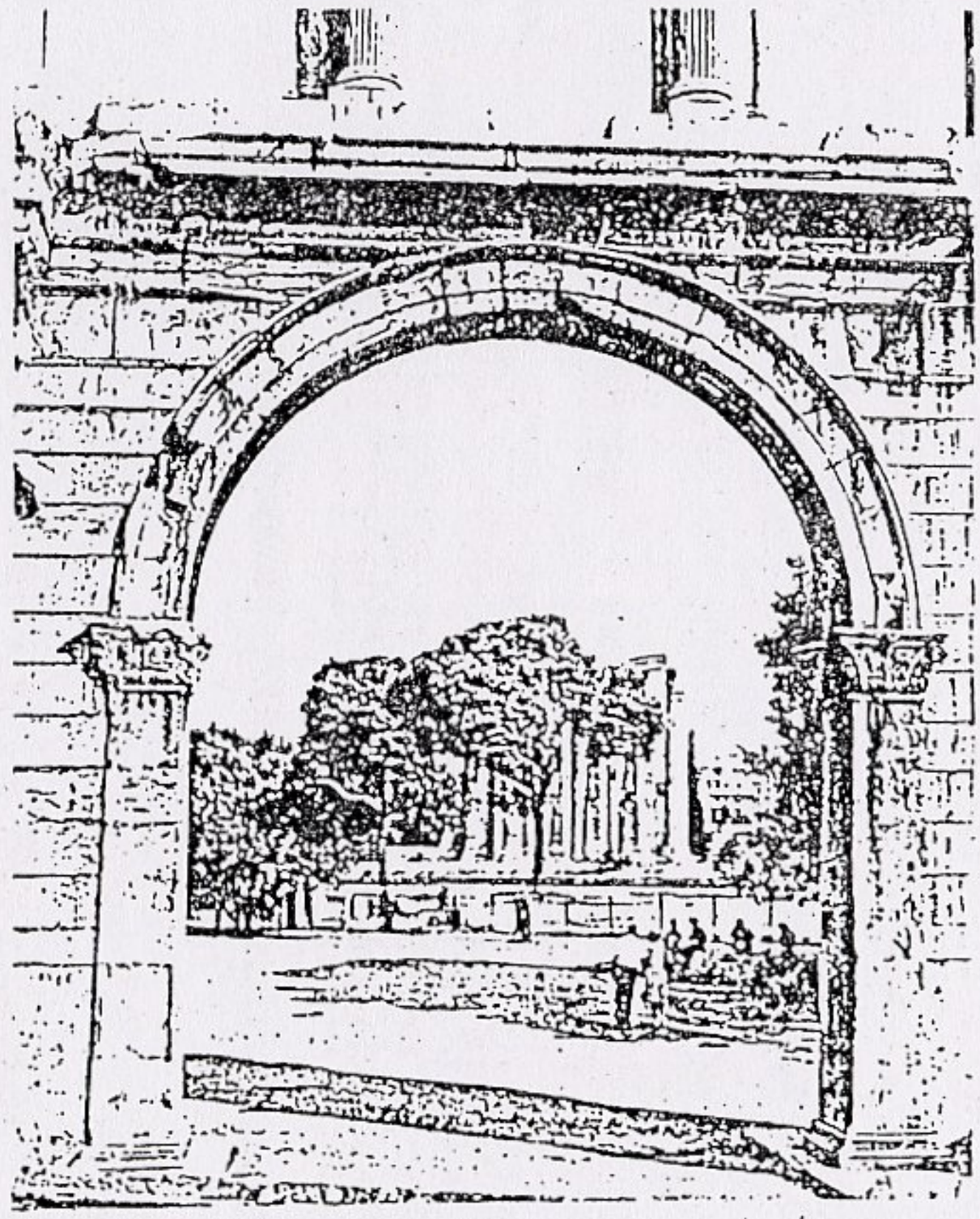

a/ A kép Hadrianusz diadalivét ábrázolja. A rómaiak középületeiket is hasonló épitészeti elemmel diszitették. Mi volt ez, a rómaiak által feltalált uj épületelem?

.....

.....

(1 pont)

b/ Az épületeket kétféle épitészeti oszioprenddel diszitették. Ird le a jellemzőiket!

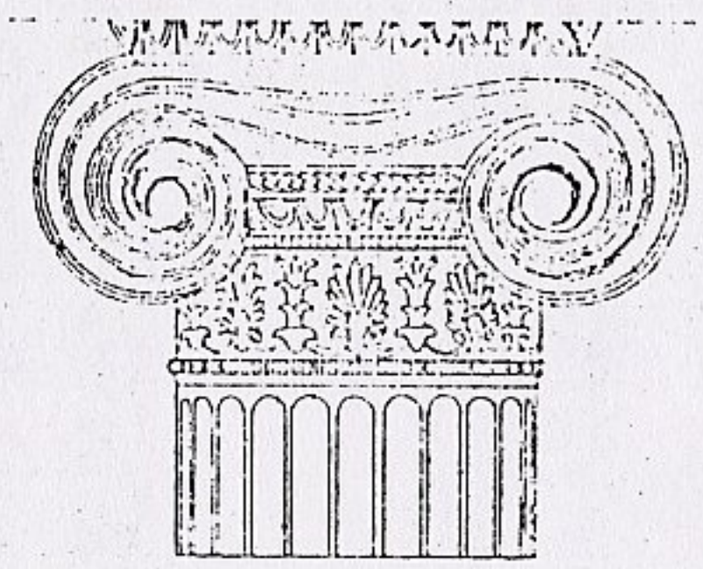

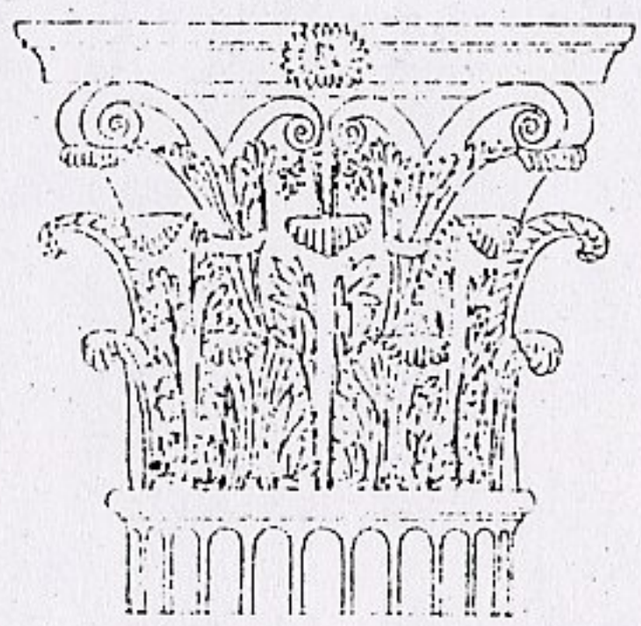

.....

.....

.....

(4 pont)

c/ Miért voltak időtállóak a római utak?

.....

(3 pont)

d/ Mi volt a neve a képen látható fontos kereskedelmi utvonalnak, ami Magyarország területén is áthaladt, és Észak-Itáliát a Baltitengerrel kötötte össze? Milyen céllal épitették a rómaiak utjaikat?

.....

.....

.....

(3. pont)

Válasz: a/ A boltiv.

b/ Ion: görög épitészeti oszloprend, jellemzője a két volutában végződő szétágazó oszlopfő. (Földközi-tenger vidékének keleti részén).

Korinthoszi: görög oszloprend, akantusz levelekkel diszitett, leggyakrabban használt oszloprend.

c/ Drága volt az utépités, ezért hosszu időre tervezték az utakat. Körültekintően jártak el a tervezők és az épitők.

30 cm vastag kődarab-rétegre 30 cm vastag mészszel kevert kőtörmelék került. Erre a 60 cm-es alapra durva szemcséjü kőzuzalékot hintettek. Az uttest két szélén esővíz számára csatornákat ástak.

d/ Borostyánut. Kereskedelmi, hadi céllal épitették a rómaiak utjaikat.

Irodalom: a/ Varga Domokos: A világ kereke. 120. p.

b/ A mult születése. 5. köt.

A római világ. 147. p.

c/ Évezredek hétköznapjai. 1. köt. 47. p.

d/ Falus Róbert: A Római Birodalom. 120. p.

4. A sas a római hatalom jelképe. Pannonia néven Magyarország egy része is római provincia volt. A római hódoltság emlékét őrzik latin városneveink. Ird le a következő városok latin nevét!

Sopron .....

Szombathely .....

Pécs .....

(3 pont)

Válasz: Scarbantia, Savaria, Sopiana.

Irodalom: Falus Róbert: A Római Birodalom. 124. p.

5. a/ Mit jelentett az alábbi, Horatiustól származó mondás?
"...durva legyőzőjén győzött a levert Görögország..."

.....

.....

.....

(3 pont)

b/ A latin nyelv a középkorban az egyház és a tudományok nyelveként őrizte az ókori Róma kulturáját. Napjainkban mely tudományok használják a latin nyelvet?

.....

.....

(1-1 pont)

c/ Miért nevezetes dátum a Nyugat-római Birodalom bukásának évszáma: 476?

.....

(1 pont)

Válasz: a/ Róma legyőzte a görög birodalmat, de az ósi görög civilizáció örökségét átvette. Kulturájára építette a maga birodalmát.

b/ Orvostudomány, jogtudomány, theológia stb.

c/ A középkor kezdete.

Irodalom: a/ Varga Domokos: A világ kereke. 127. p.

c/ Uj magyar lexikon. 4. köt. 251. p.

Felhasznált irodalom

Biró Ferencné: Évezredek hétköznapjai. 1. köt. Bp. 1983, Móra Kiadó.

Boronkay Iván: Római regék és mondák. Bp. 1980, Móra Kiadó.

Coll, Pieter: Már az ókorban is tudták. Bp. 1966, Gondolat.

Falus Róbert: A Római Birodalom. Bp. 1981, Móra Kiadó.

A mult születése. 5. A római világ. Bp. 1985, Helikon.

Régen volt, hogy is volt. 1. köt. Bp. Tankönyvkiadó.

Varga Domokos: A világ kereke. Bp. 1985, Móra Kiadó.

4.

EURÓPA SZÜLETÉSE

1. Az i. sz. 5. század során a barbárok, akiknek legnagyobb része a Baltikum germán nyelvü törzseire vezette vissza eredetét, benyomultak a Római Birodalomba, és két-három nemzedék alatt szinte egész Nyugat-Európa urai lettek.

a/ A nagy germán népvándorlás időszakát néha "sötét középkornak" nevezik. Miért?

.....

.....

.....

.....

(3 pont)

b/ Sorold fel a Római Birodalom összeomlásának okait!

.....

.....

.....

.....

(5 pont)

Válasz: a/ Hiányosak a folyamatos történelemirás forrásai, az irott feljegyzések. Azokban a provinciákban, ahol a római civilizáció mély gyökereket vert, nem hiányoztak teljesen a krónikások vagy irástudók. Le tudták másolni a különféle jogi és közigazgatási okmányokat. Ezek a területek a történelmi ismeretek oázisaként magasodtak ki. (Pl. Itália, Dél-Franciaország, Spanyolország.)

b/ Erkölcsök romlása, a kereszténység romboló hatása, mások szerint gazdasági okok, elszegényedés, erőforrások rossz kihasználása, kedvezőtlen ke-

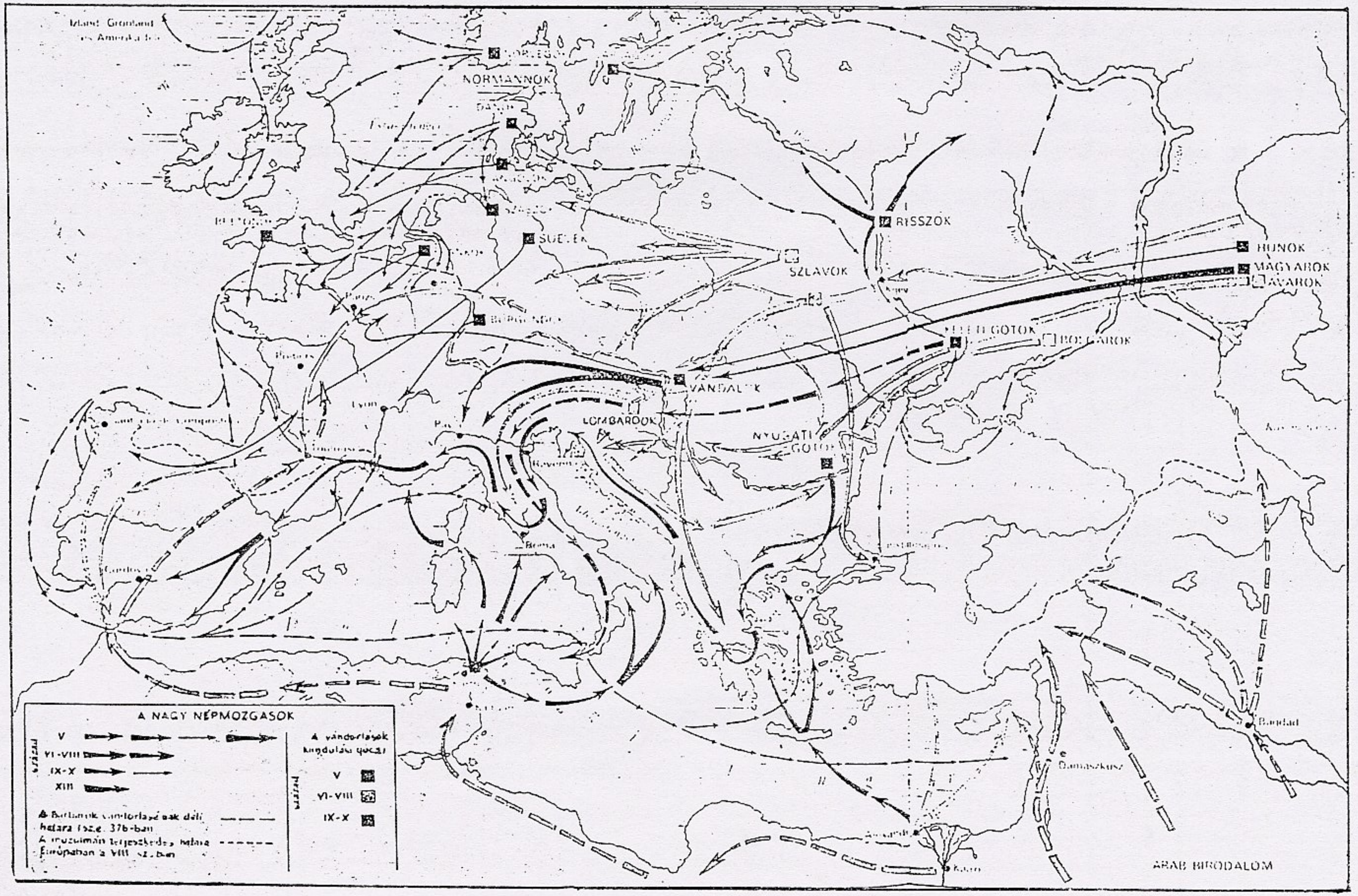
NORMANNOK
RISSZÓK
SZLÁVOK
HUNOK
MAGYAROK
ÁVAROK
VANDALOK
LOMBARDOK
NYUGATI GÓTOK
Párizs
Lyon
Róma
Bagdad
Damaszkusz
ARAB BIRODALOM
A NAGY NÉPMOZGÁSOK
V
VI-VIII
IX-X
XIII
A vándorlások kiindulási pontjai
V
VI-VIII
IX-X

reskedelem, hanyatló mezőgazdasági termelékenység. A barbárok állandó növekvő száma, egysége és fejlődése is oka volt a birodalom pusztulásának.

Irodalom: a/ A mult születése. 7. köt. Britek, frankok, vikingek. 5. p.

b/ A mult születése. 7. köt. Britek, frankok, vikingek. 7-8. p.

2. "Az őstörténészek a mezőgazdaság kezdeteit általában a Közel- és Közép-Keletre vezetik vissza, a feltevések szerint a gabonafélék termelésének és az állatok háziasitásának ismeretei mintegy tizezer évvel ezelőtt Palesztina és Mezopotámia termékeny siksságairól kezdtek terjedni szinte észrevétlenül, nemzedékről nemzedékre, és az i. e. 4. és 3. évezredben érkeztek el Közép- és Nyugat-Európába."

a/ Mi tette lehetővé a nehezebben megmunkálható területek termővé alakitását?

.....

(1 pont)

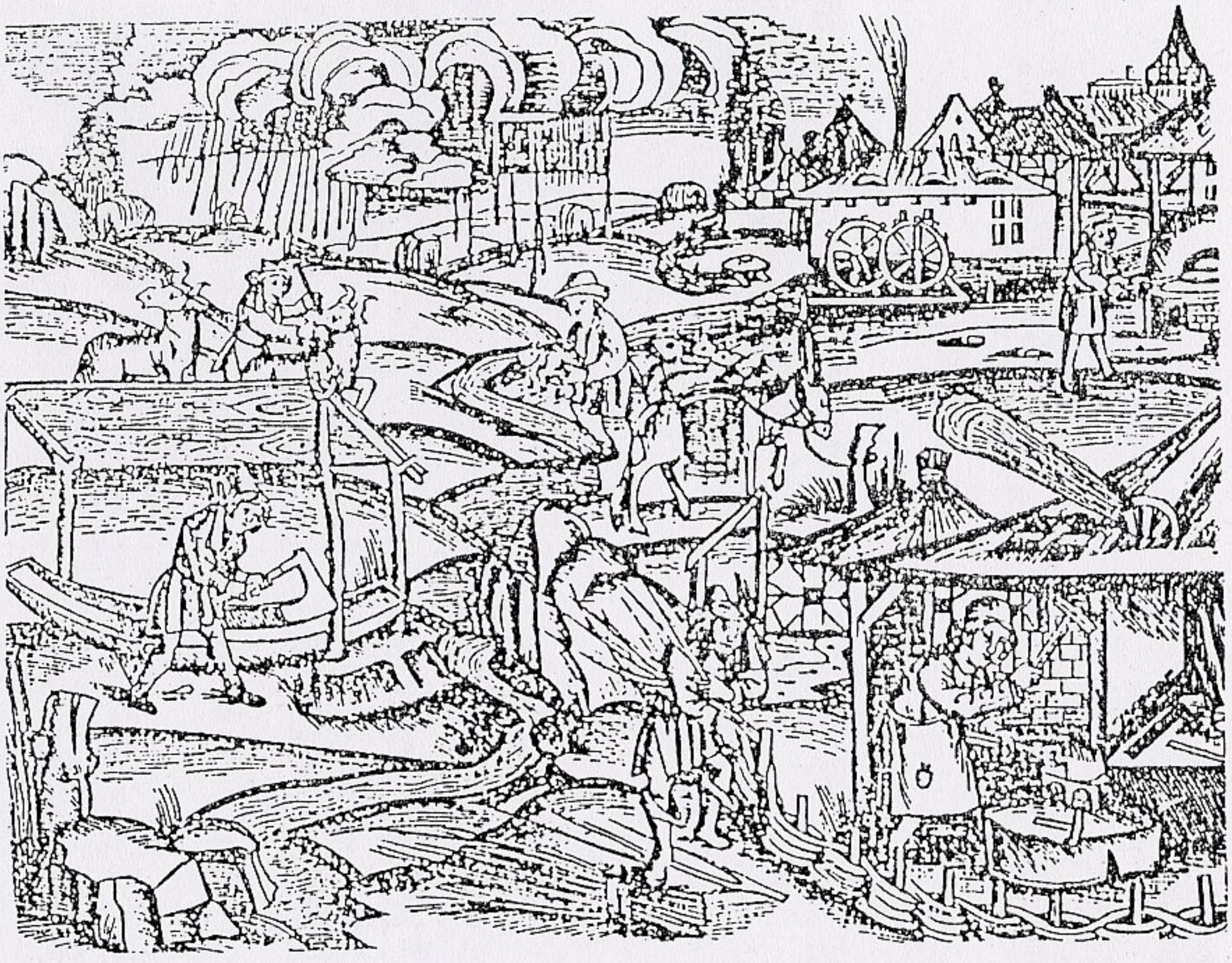

b/ Mi volt a célja a vetésforgónak? Min alapszik a vetésforgó elve? Rajzoljátok le a vetésforgót!

.....

.....

.....

(6 pont)

Válasz: a/ Nehézeke.

b/ A nehezen megmunkálható területek termővé tétele. A föld természetes pihentetése, trágyázása.
1. év: 1/3 rész tavaszi buza - 1/3 rész őszi buza - 1/3 rész ugar, állatok legeltetésére.
2. év: Az ugart felszántották, bevetették tavaszi buzával, a tavaszi buza helyét őszi buzával, az őszi buza helyét meghagyták ugarnak – az állatok számára (természetes pihentetés, trágyázás).

Irodalom: a/ Varga Domokos: A világ kereke. 177. p.

b/ Varga Domokos: A világ kereke. 179. p.

3. Róma utódai közül a nagy nemzetségek: britek, frankok, vikingek hőstetteit a középkori krónikák örökitették meg. Olvassátok el a krónikákból a következő részleteket:

a/ Arthur király megkoronázása (Róma utódai. 40. p.)

b/ A frankok eredete (Róma utódai. 44. p.)

Mely népek őseiről szólnak ezek a krónikák?

.....

.....

(2 pont)

c/ A képen egy viking hajót láttok. Kiket hivtak vikingeknek? Milyen hajós népek családjához tartoztak?

.....

.....

(3 pont)

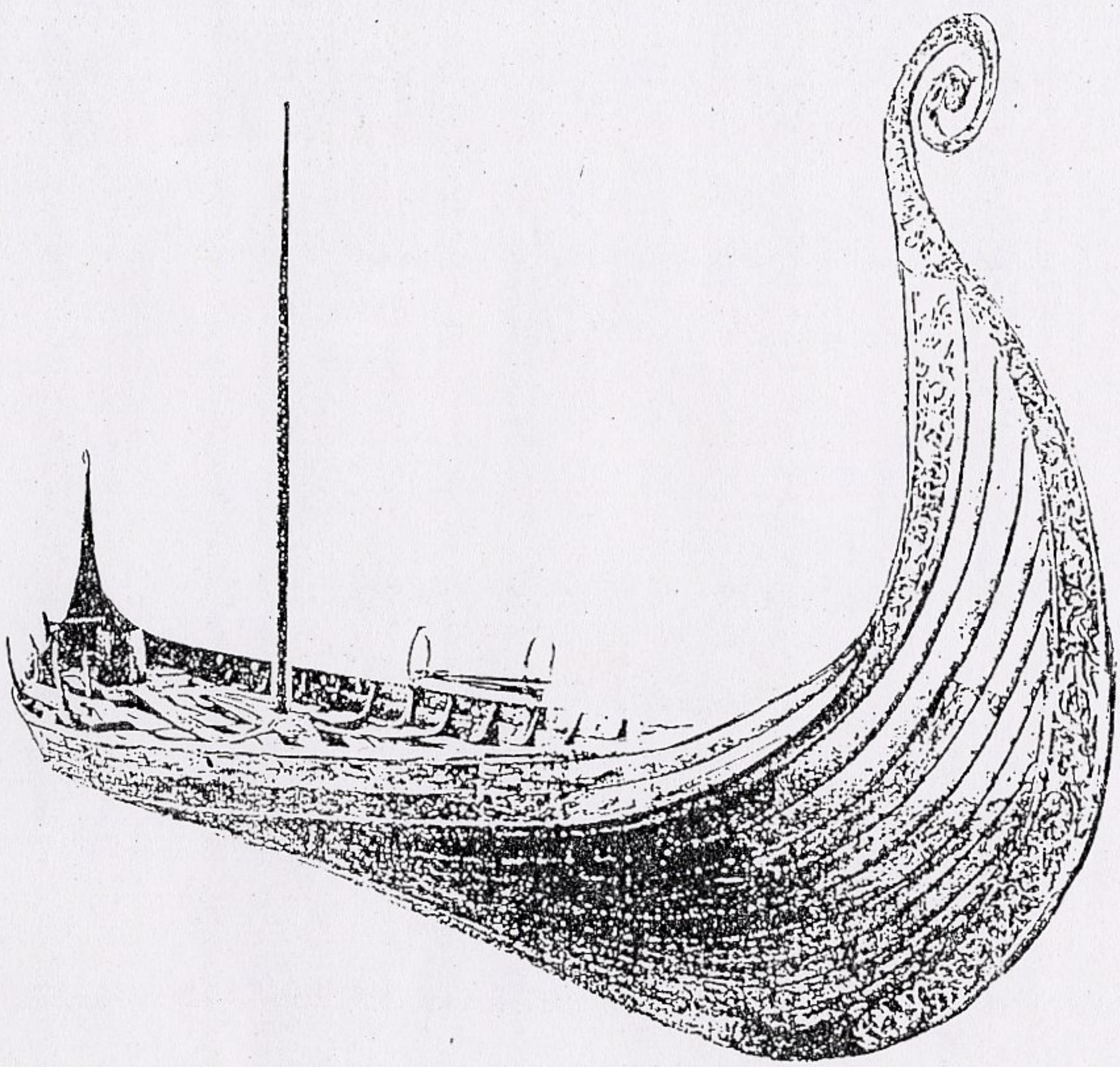

Válasz: a/ Britek, az angolok ősei.

b/ Frankok, a germánok és németek ősei.

c/ A viking név őtőlük maguktól származik: a történészek ma főleg így emlegetik e nyugtalan kor szerterajzó normann hajósait. Más népek normannoknak, északi embereknek hivták őket. Az északi germán hajósnépek a mai dánok, norvégok, svédek ősei.

Irodalom: a-b/ Róma utódai. 40-43. p.

c/ Varga Domokos - Vekerdi László: Európa születése. 102. p.

4. A fejlődés stafétabotját a Római Birodalomtól az európai feudalizmus vette át. A középkori ember a római világ örökösének tartotta magát, de semmiképp sem fejlettebbnek annál.

a/ Sorold fel a királyi jelvényeket, honnan származtak, és mit jelképeztek? Segít a kép.

.....

.....

(3 pont)

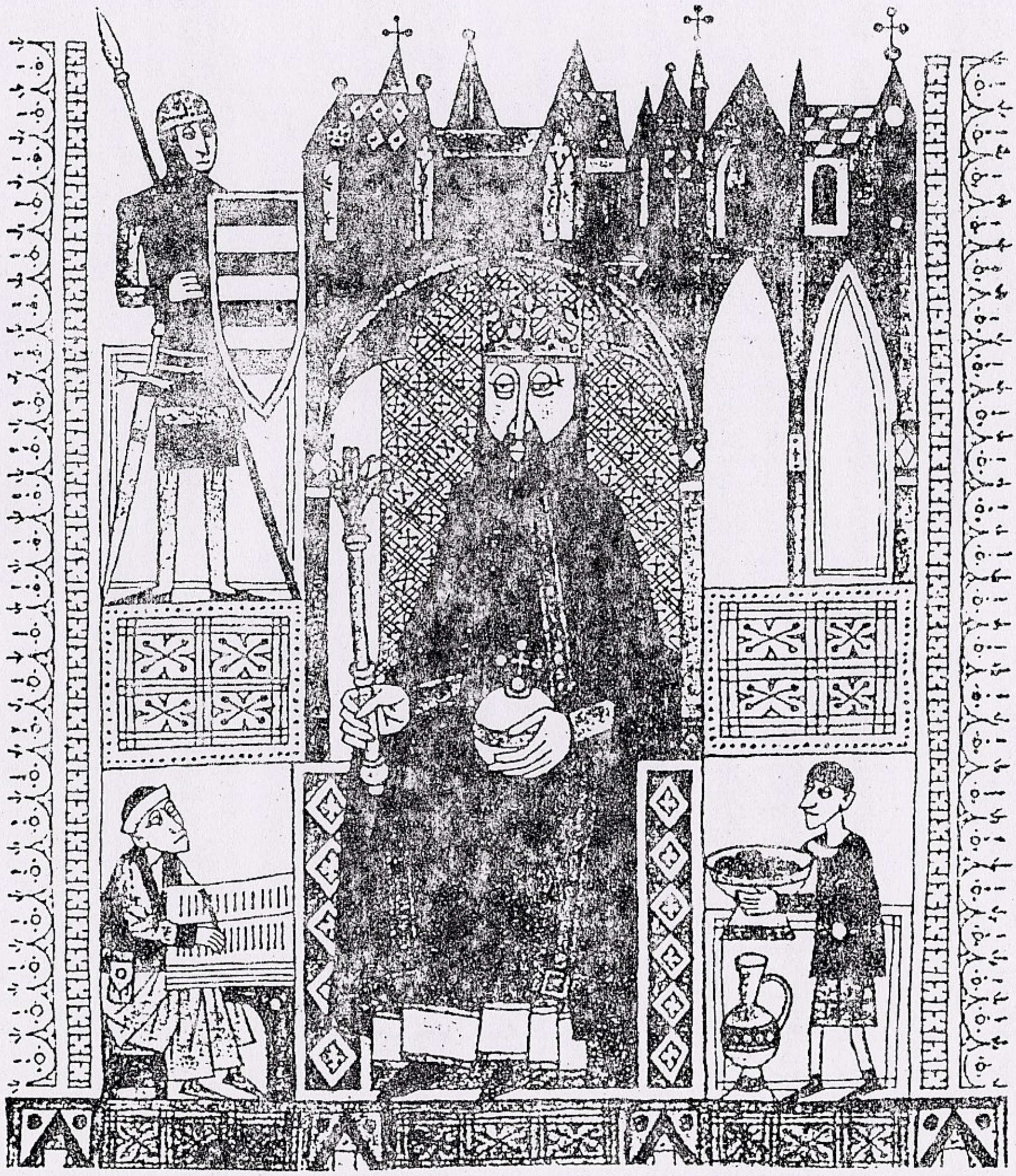

b/ Vázold fel a feudális társadalmi rend hierarchiáját! Ha tudod, rajzold is le!

.....

.....

.....

(3 pont)

c/

Nevezd meg a király hatalmát érvényesitő legfontosabb támaszát!

.....

.....

(2 pont)

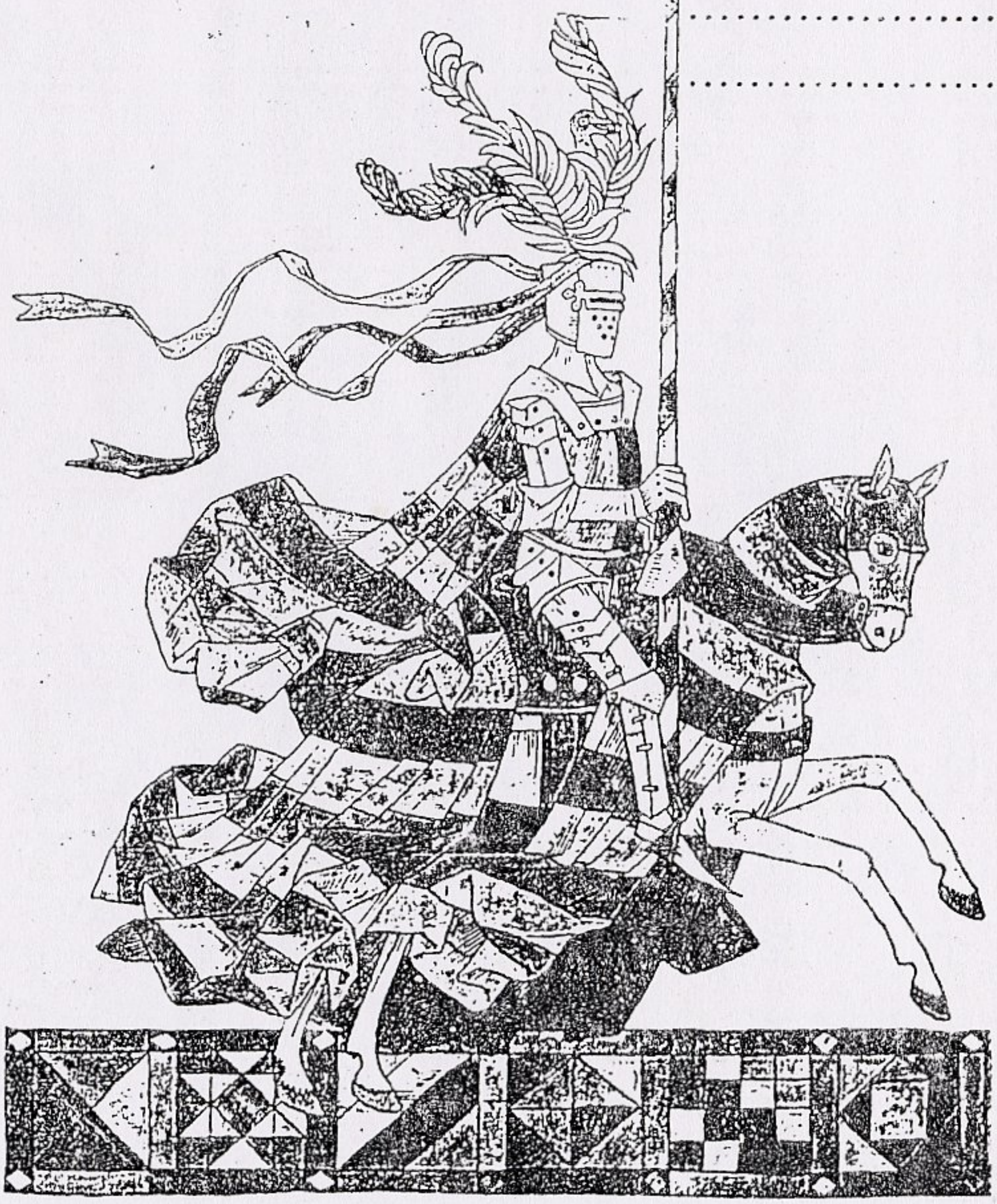

d/ A nemes számára a legnagyobb tisztesség a lovaggá ütés volt. Jellemezd a középkori lovagi életet!

.....

.....

.....

.....

.....

(5 pont)

Válasz: a/ A feudális társadalmi rend hierarchiája: király – hübérurak: hercegek, grófok, főpapok – hübéresek: jobbágyok.

b/ Korona, palást, országalma, jogar. Az országalma a hatalmat, a jogar az uralkodást, biráskodást jelképezte. A királyi jelvények a rómaiaktól származtak.

c/ A hadsereg.

d/ A lovagnak ismernie kellett a lovagi harcmodort: a lovagi viselkedésmódot, jól kellett bánni a nem könnyü fegyverekkel. A lovagok életét a lovagi tornák, a lakomák, vadászat és tánc tette változatossá.

Irodalom: a-d/ Biró Ferencné: Évezredek hétköznapjai. 22., 13., 40., 23. p.

5.

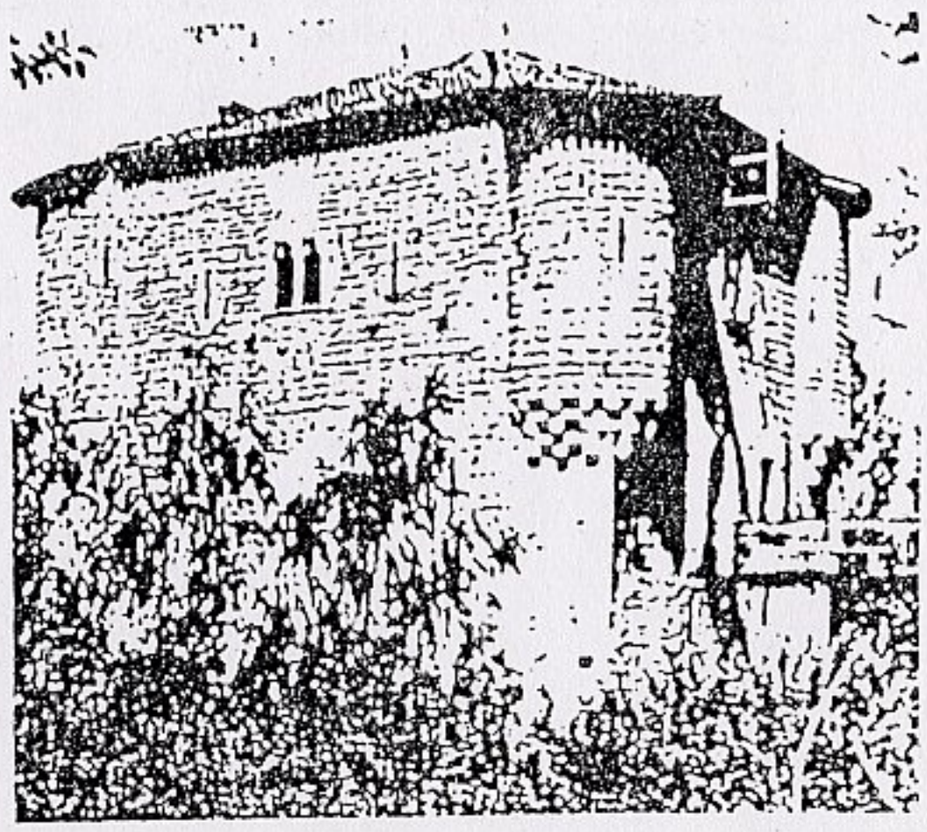

A falusi élet és az emberek gazdálkodása a középkor évszázadaiban nagyot változott földrészünkön. Uj szerszámokkal müvelték a földet. A kézi őrlés egyre ritkább lett, két-három falu között vizimalmok kelepeltek. Számos uj foglalkozási ág alakult ki.

a/ A képen egy középkori épitkezést láthattok. Milyen mesterségeket ismersz fel a kép alapján? Sorolj fel ujonnan kialakult foglalkozási ágakat!

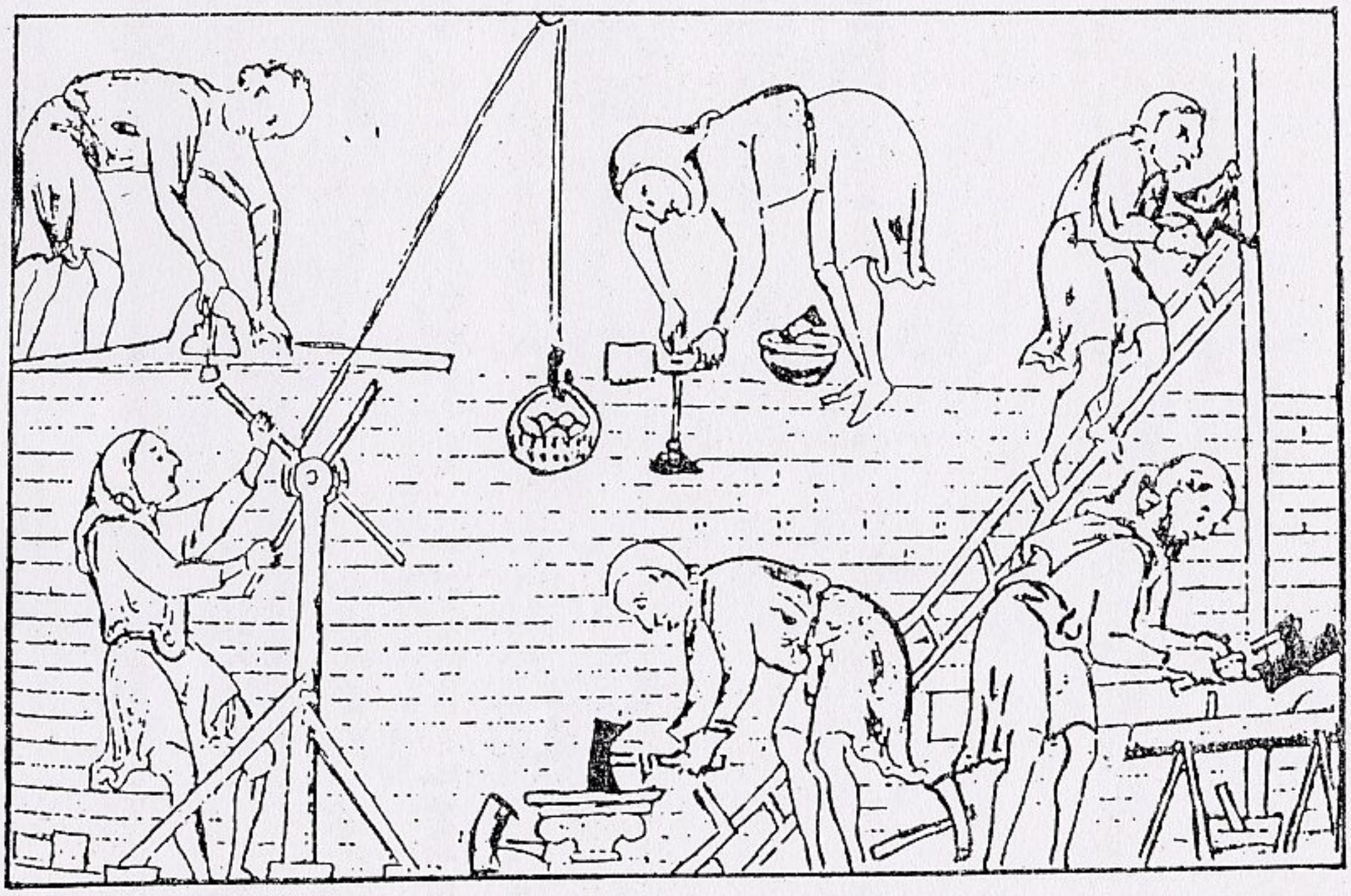

.....

.....

(1-1 pont)

b/ A kereskedőnek sebesen forgott az esze, kártyáiba nem láthattak bele, "nemigen tudták, hogy adós-e vagy se, hét pecsét alatt vigyázta a kereskedelem fő szinhelyét!" Mi volt a kereskedelem fő szinhelye?

.....

.....

.....

(1 pont)

c/ A középkorban különböző érdekszövetségek alakultak. Kialakultak a kereskedők, kalmárok, pénzemberek szövetségei. Milyen célból alakultak ezek a szövetségek?

.....

.....

(2 pont)

d/ A tudás hatalma mind nagyobb és nagyobb rangot adott. A tanultak lassanként olyan kiváltságokat szereztek, amilyenekről a többiek nem is álmodhattak. Hogyan alakultak ki az egyetemek, mi volt az elődjük?

.....

.....

(3 pont)

Válasz: a/ Molnár, szerszámkovács, patkolókovács.

b/ Vásár vagy piac.

c/ A közös munka, közös érdekek együvé kovácsolták őket. Ezáltal közös jogokat is vivtak ki maguknak.

d/ Később tanár-diák universitások egy városhoz kapcsolódó egyetemes közösséget jelentettek, azaz egyetemet.

Irodalom: a-b/ Biró Ferencné: Évezredek hétköznapjai. 46., 63. p.

c-d/ Varga Domokos: A világ kereke. 205., 217. p.

Felhasznált irodalom

Évezredek hétköznapjai. 2. Élet a középkori Európában és Magyarországon. Bp. 1985, Móra Kiadó.

A mult születése. 7. Britek, frankok, vikingek. Bp. 1985. Helikon Kiadó.

Róma utódai. Bp. 1986, Szépirodalmi Kiadó.

Varga Domokos - Vekerdi László: Európa születése. Bp. 1980, Móra Kiadó.

Varga Domokos: A világ kereke. Bp. 1985, Móra Kiadó.

5.

A MAGYAROK ŐSTÖRTÉNETE A HONFOGLALÁSIG

1. "Több mint ezerötszáz esztendővel ezelőtt északról és keletről vándorlásai során egyre több nép érkezett Európába. Hogy néhányat említsünk: a gótok, a gepidák, a longobárdok, a vandálok – északról, majd a hunok és az avarok – keletről. Egyik nép a másikat szorította ki a helyéből, s végül ez a hatalmas népmozgás a Kárpát-medencében torpant meg."

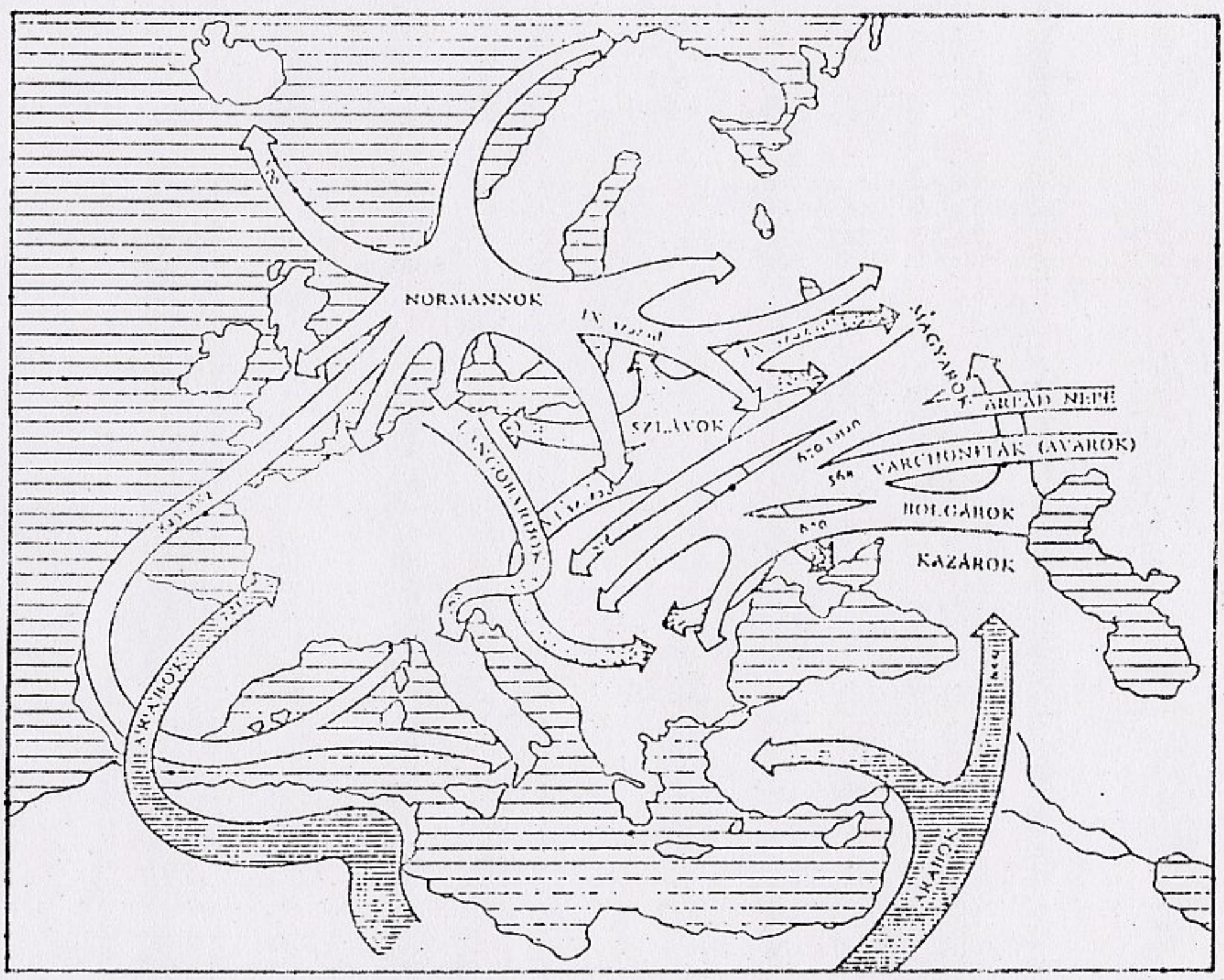

Így vált hazánk hatalmas füves térségeivel a nomád népek szállásterületévé. Így kerültek ide a magyarok is, amikor földünkön a kilencedik század idején letelepedtek.

Hogyha egy pusztai nomád népet vagy erdőlakó vadászt megkérdeztek a származásáról, akkor nem tudományos értekezéssel válaszolt, hanem elmondta népe eredetének mondáját, méghozzá a messze-messze multtól, amikor a nép ősanyja vagy ősapja még szelid patás állat vagy vérengző ragadozó volt.

Származásunkat két monda is megörökítette. Vándorlásunkról szóló mondából idézünk:

Vadat üzni feljövének
Hős fiai szép Enéhnek:
Hunor s Magyar két dalia,
Két egytestvér, Ménrót fia.

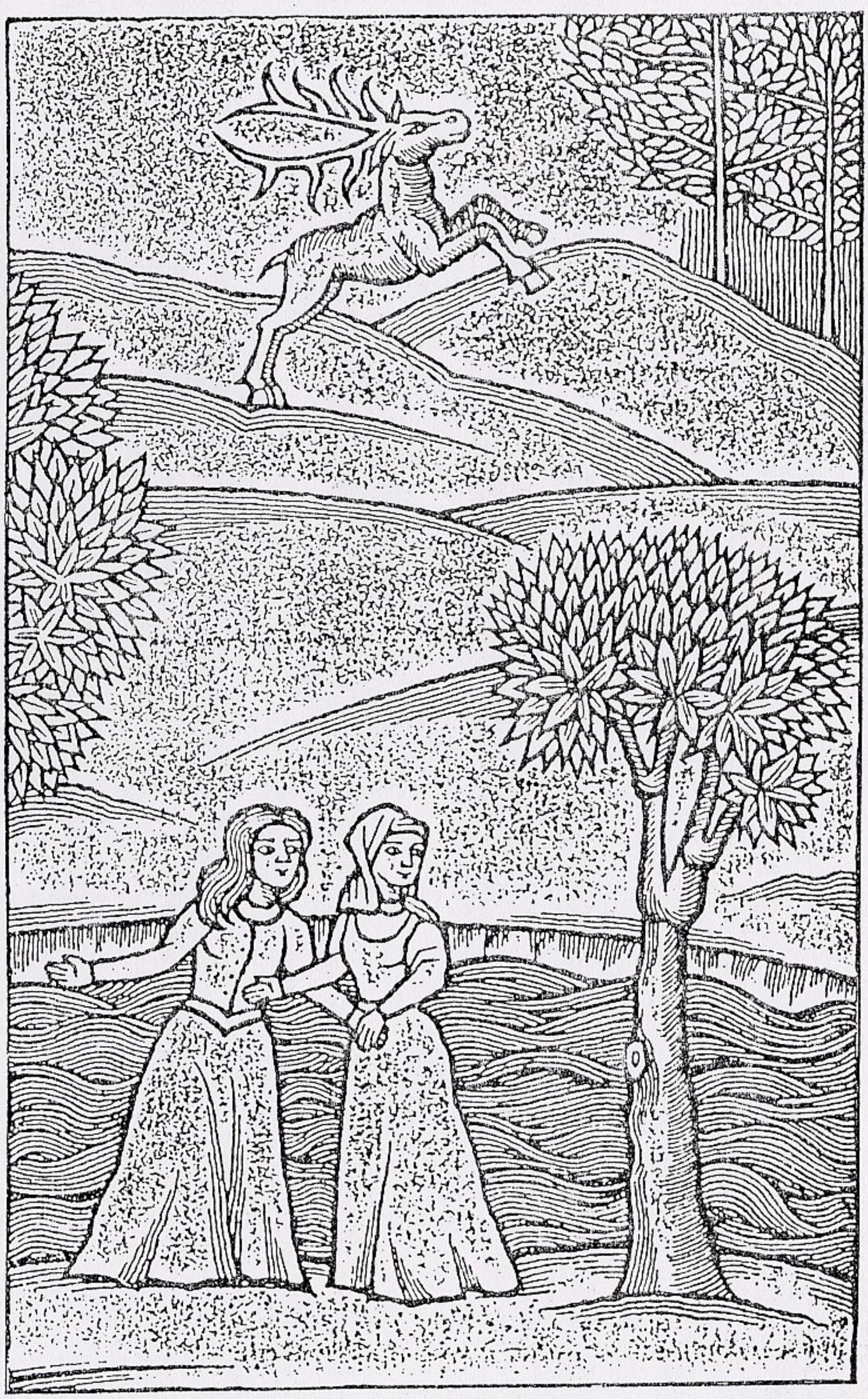

a/ Ki irta a mondát, s mi a cime?

.....

b/ Ki volt Enéh?

.....

c/ Mit tudsz a turulmondáról?

.....

.....

(5 pont)

Válasz: a/ Arany János: Rege a csodaszarvasról.

b/ Ménrót felesége volt Enéh. Elsőszülött fiaik Hunor és Magyar.

c/ A turulmonda a magyarok származásának történetét mondja el. A monda szerint a turulmadárnak csodás szerepe volt abban, hogy a dicső magyar királyok megszülettek. Ez tulajdonképpen az Árpádok családjának eredetmondája.

Irodalom: a/ Olvasókönyv a 3. osztály számára. 107-108. p.

b-c/ László Gyula: Emlékezzünk régiekről. 112-113. p.

2. "A magyarok csinosak és jó kinézésüek. Ruhájuk brokátból készült. Fegyvereik ezüsttel vannak kiverve, és gyönggyel berakottak."

Bizony ezt nem vad barbárokról irták, pedig ellenségeink unosuntalan azt vetik szemünkre, hogy müveletlen hordaként törtünk be Európába.

A honfoglalók ötvössége magában is elég bizonyiték arra, hogy magas szintü keleti müveltséggel rendelkeztünk. Ezt bizonyitja az ősmagyarok lakáskulturája is.

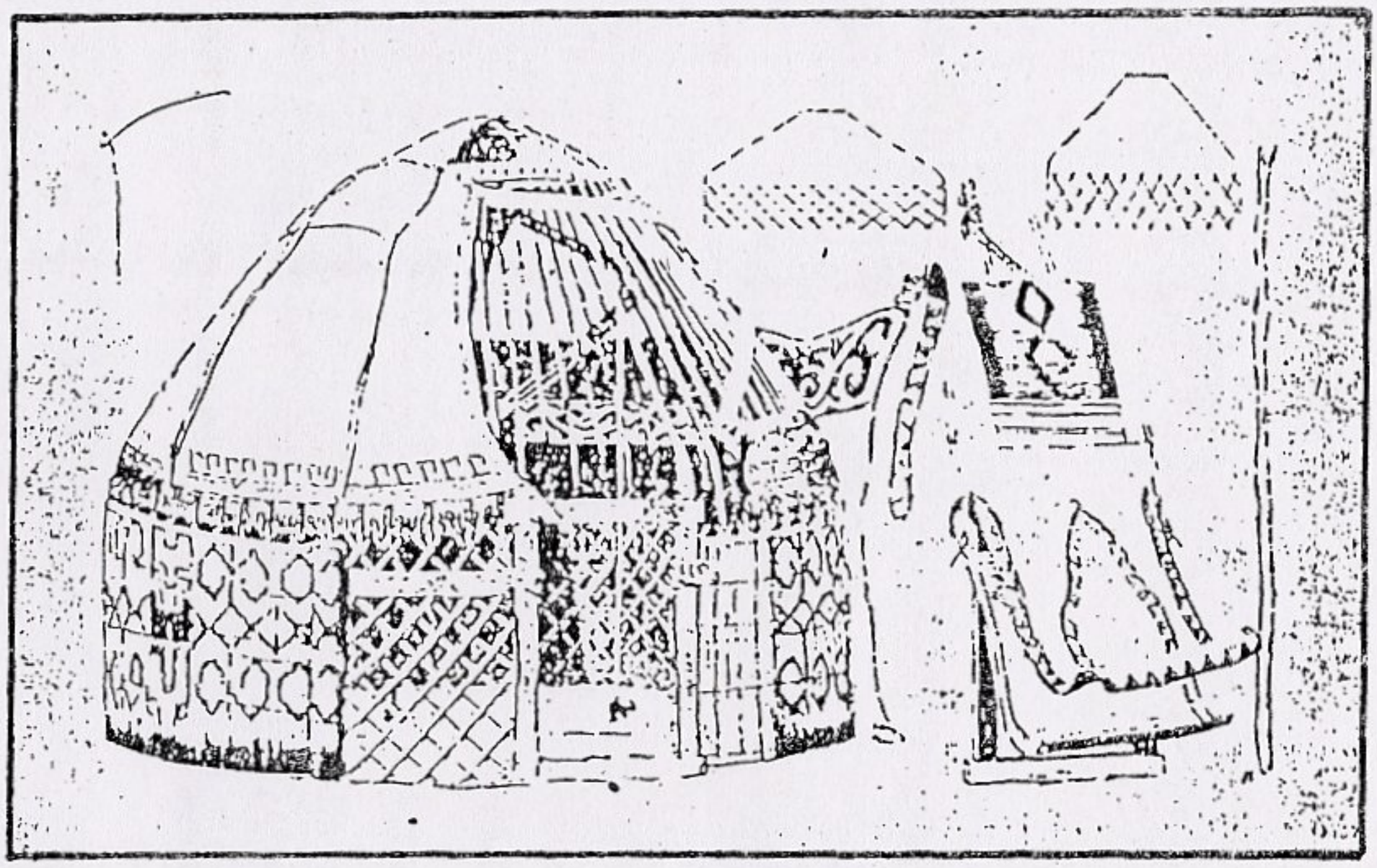

A jurta belsejében mindennek pontosan megvolt – s megvan – a helye.

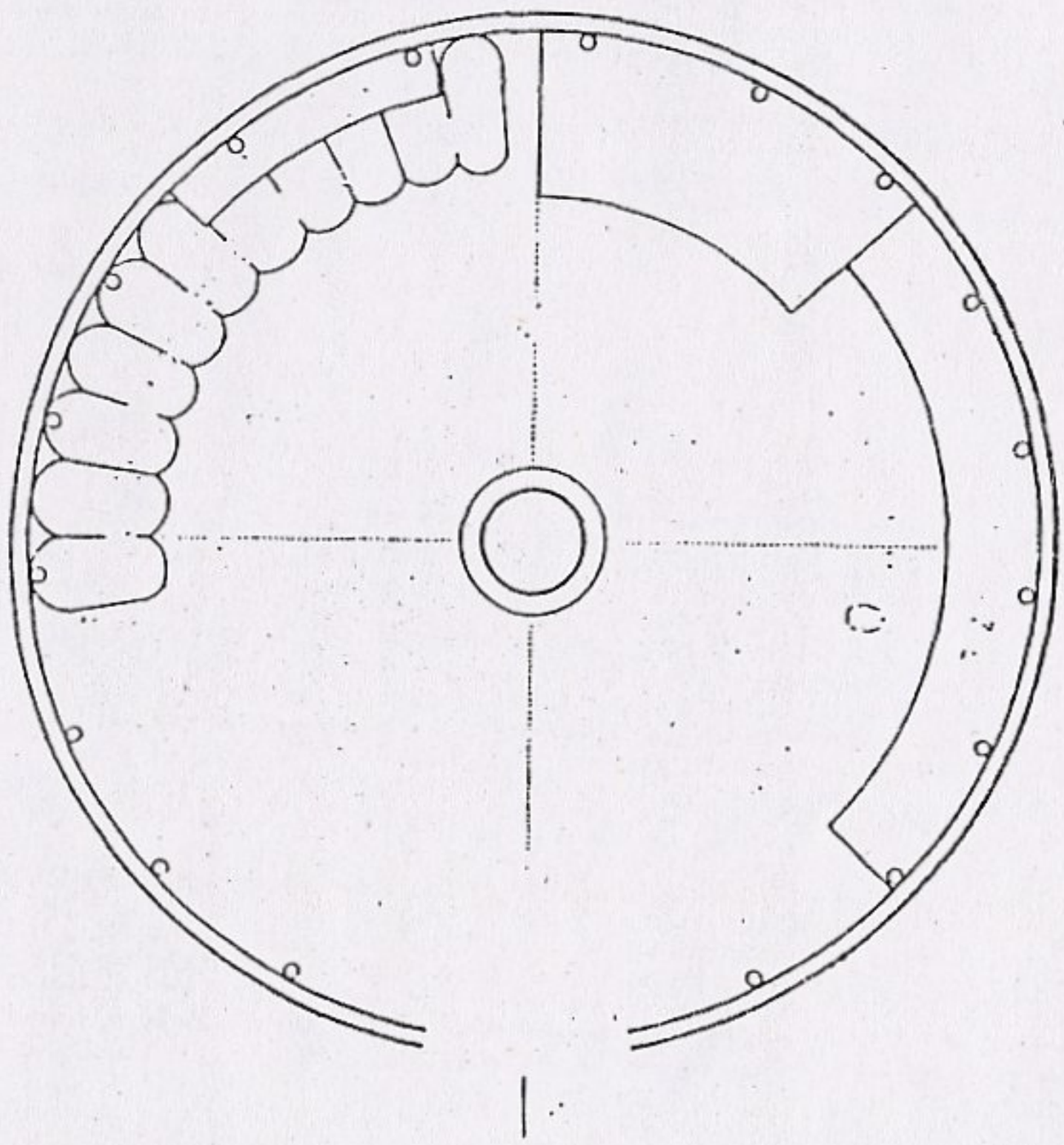

a/ Rendezzétek be őseink otthonát az előző oldali rajzon.

b/ Irjátok le, hogy milyen foglalkozásokat üztek az ősmagyarok!

férfiak: .....

.....

nők: .....

.....

gyerekek: .....

.....

c/ A honfoglaláskori törzsnevek helyneveinkben ma is élnek. Irjatok erre egy-egy példát!

.....

.....

(3 + 1-1 pont)

Válasz: a/

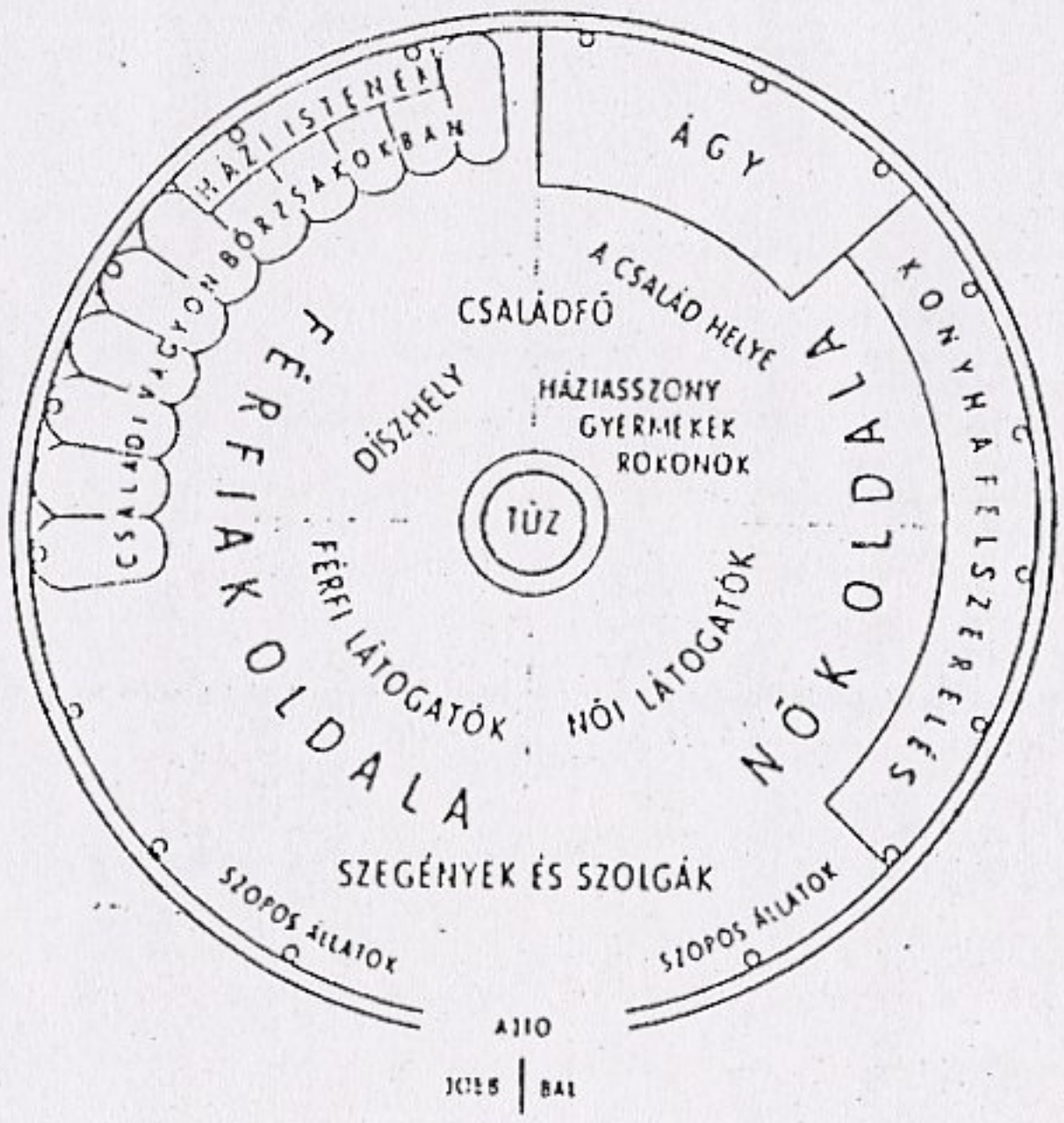

b/ Férfiak: vadászat, halászat, földmüvelés, állattartás, mesterségeik: kovács, ötvös (e kettő később ötvöződött egymással), ijas mesterség.

Nők: sütés, főzés, konyhakerti munkák, fonás, szövés, gyermeknevelés.

Gyermekek: tevékenységeikben a felnőtteket utánozták: főzöcskéztek, babáztak, lovaglással, nyilazással foglalkoztak.

c/ Nyék, Megyer, Kér, Keszi stb.

Irodalom: a-b/ László Gyula: Emlékezzünk régiekről. 149-155. p.

c/ Kálmán Béla: A nevek világa. 155-157. p.

3. "...Kérünk téged, bár hitvány szolgáid vagyunk, védj meg minket a magyarok nyilaitól."

a/ Irjátok le, hogy milyen harcmodort alkalmaztak a magyarok kalandozásaik során?

.....

.....

b/ Hogyan itélitek meg ezeket a hadjáratokat?

.....

.....

c/ A Lehel-monda a kalandozások nyugati hadjáratainak végét jelentő csata emlékét őrzi. Milyen csatáról van szó, mikor volt, mely végül is lezárta a magyarok nyugati hadjáratait?

.....

.....

(10 pont)

Válasz: a/ Nomád harcmodor: nyilzáporral való támadás, szinlelt megfutamodás, futtában hátrafelé nyilazás.

b/ Kalandozó hadjáratok.

c/ 955: augsburgi ütközet.

Irodalom: a-b-c/ László Gyula: Emlékezzünk régiekről. 127., 138-139. p.

" Uj magyar lexikon. 1. köt. 186. p.

4. A müveltségnek legjobb fokmérője irásunk volt.

a/ Milyen irásformát használtak az ősmagyarok?

.....

(1 pont)

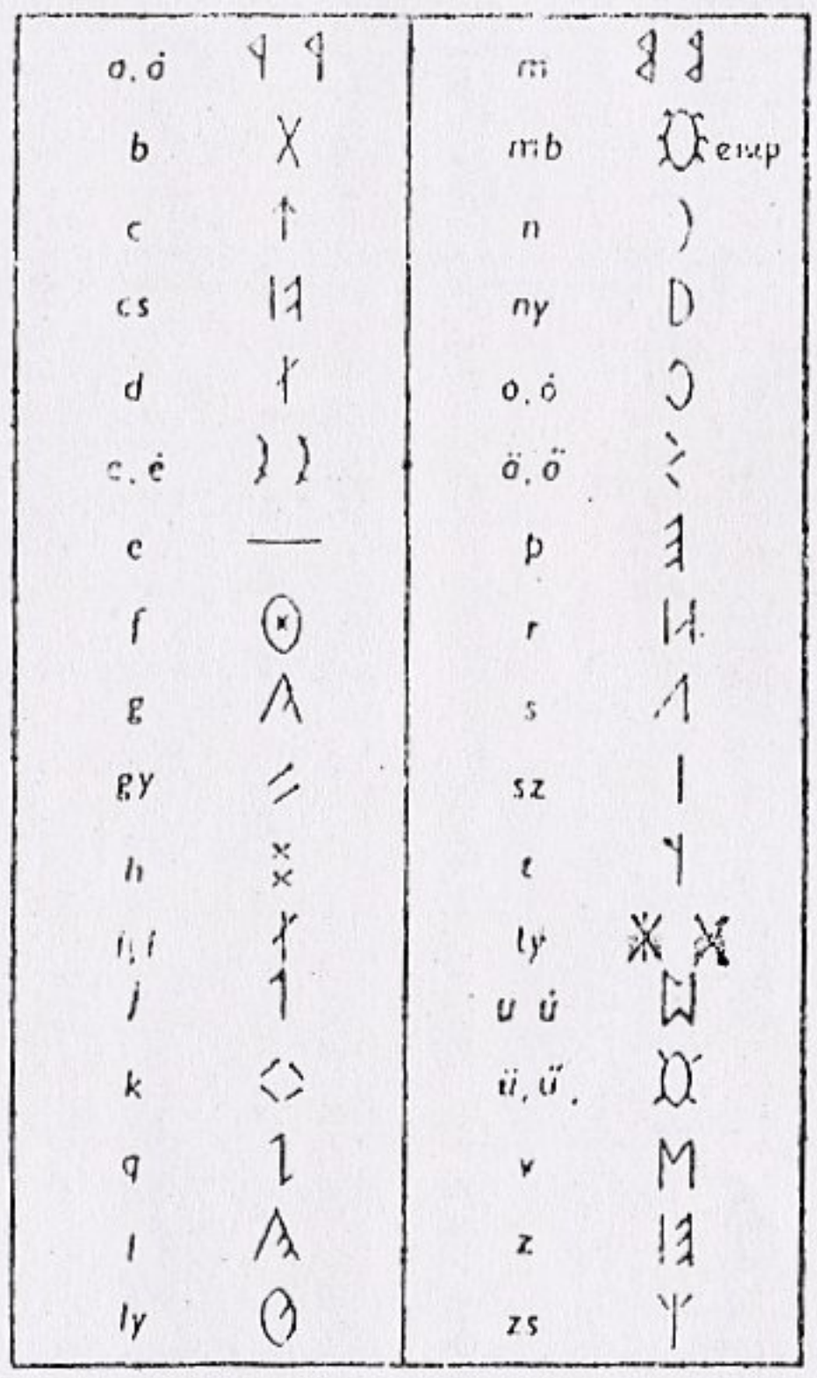

b/ Irjátok a képbe ezzel az irásformával a hunok királyának nevét.

.....

(1 pont)

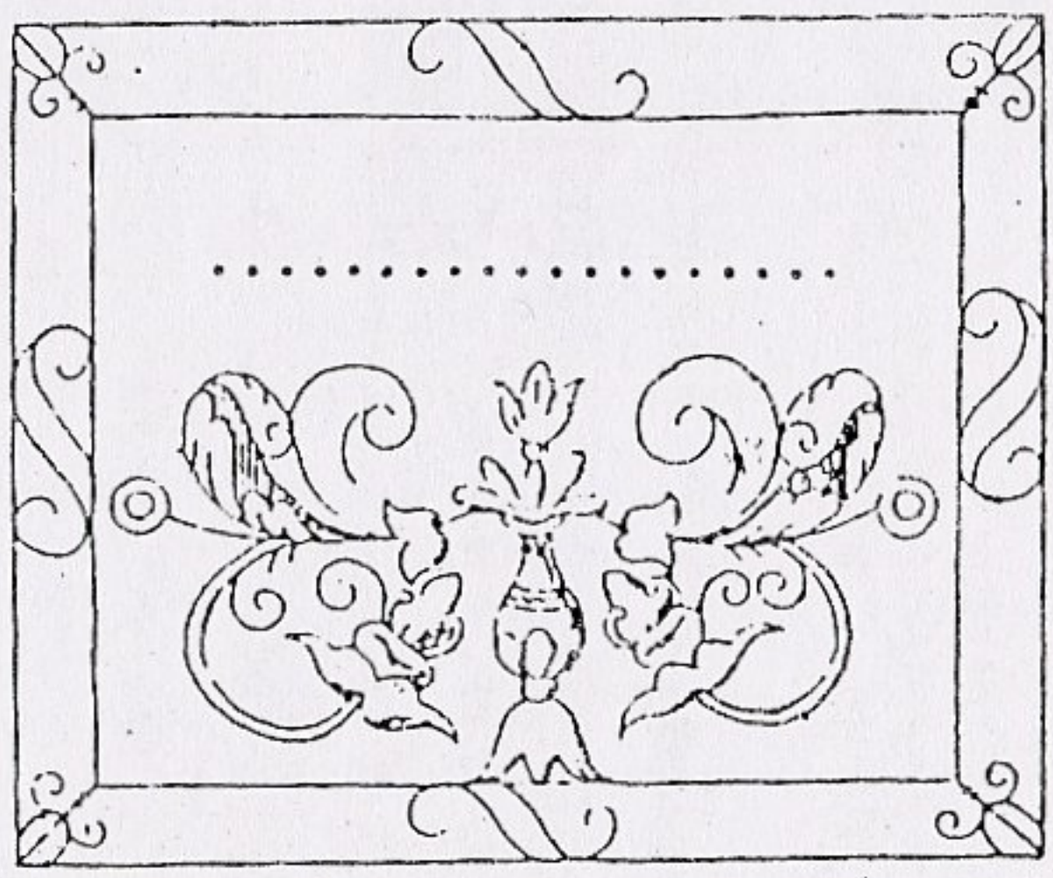

Válasz: a/ Rovásirás.

b/ 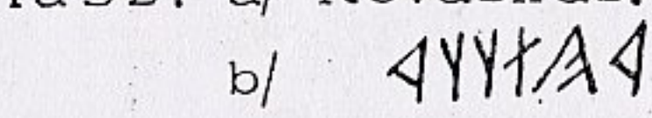 (Attila).

Irodalom: László Gyula: Emlékezzünk régiekről. 154. p.

5. a/ Ki indult az őshaza felkutatására, mikor találta meg?

.....

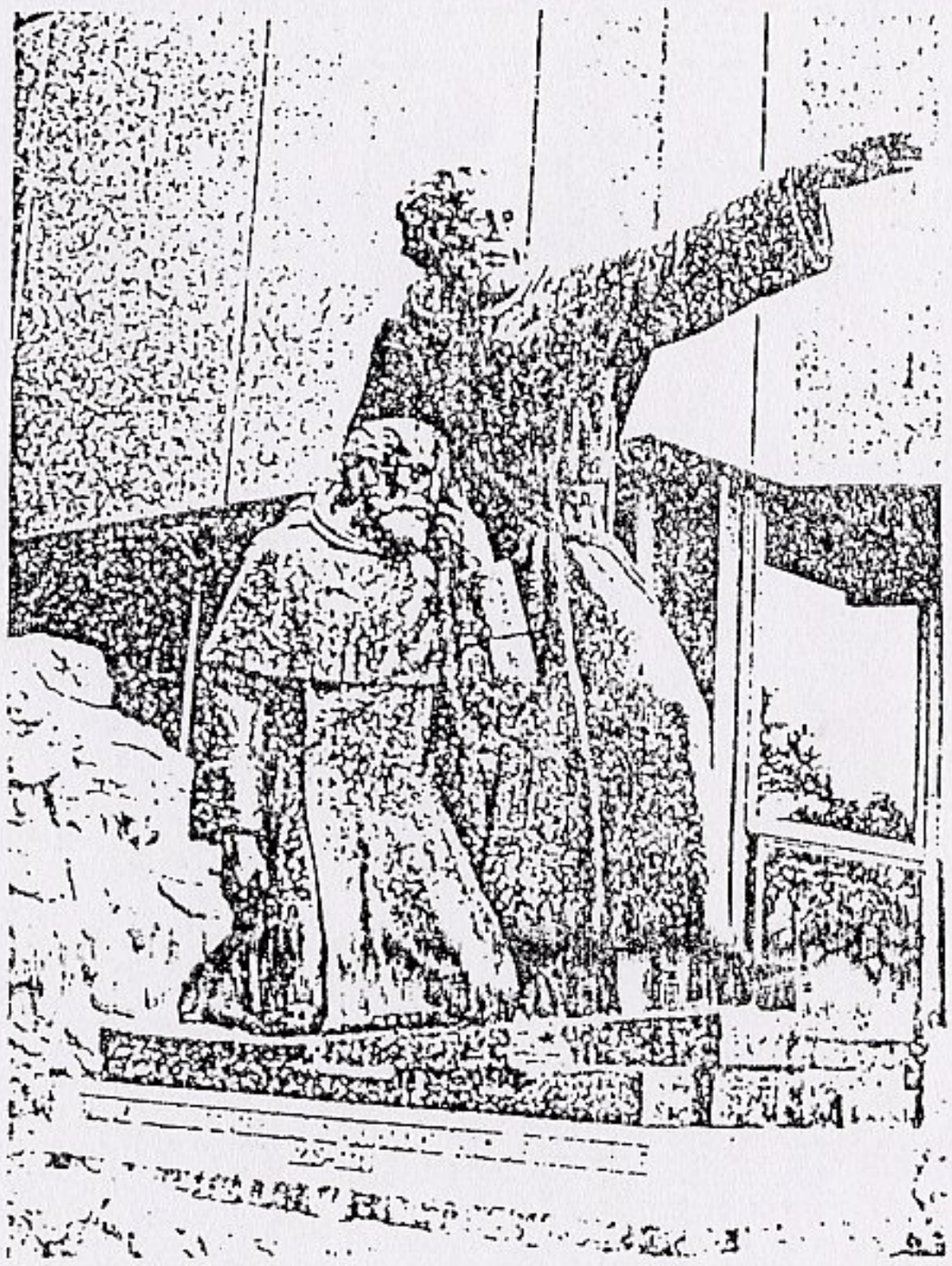

b/ Irjátok le annak a könyvnek a szerzőjét és cimét, amely az őshaza kutatójának életéről szól! Segit a könyvtári katalógus.

.....

.....

c/ Rajzoljátok be a térképbe az őshaza felkutatójának utvonalát!

(5 pont)

Válasz: a/ Julianus barát: 1235.

b/ Kósa Csaba: A testvérkereső.

c/

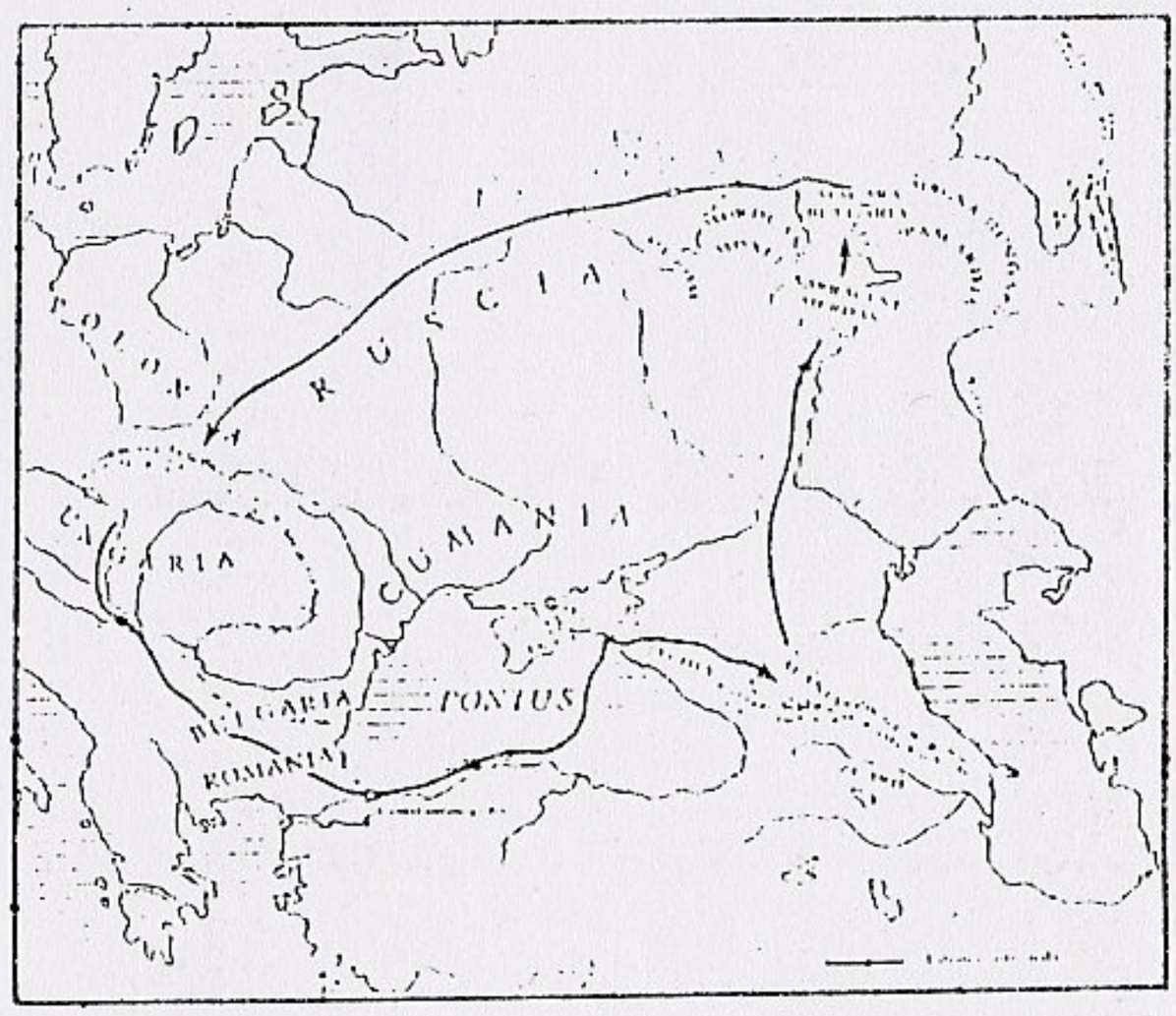

Irodalom: a-c/ László Gyula: Emlékezzünk régiekről. 123-124. p.

Felhasznált irodalom

Kálmán Béla: A nevek világa. Bp. 1973, Gondolat Kiadó.

Kósa Csaba: A testvérkereső. Bp. 1988, Népszava.

László Gyula: "Emlékezzünk régiekről..." Bp. 1979, Móra Kiadó.

Régen volt, hogy is volt. Bp. Tankönyvkiadó.

Uj magyar lexikon. 1. köt. Bp. 1961, Akadémiai Kiadó.

EMLÉKLAP

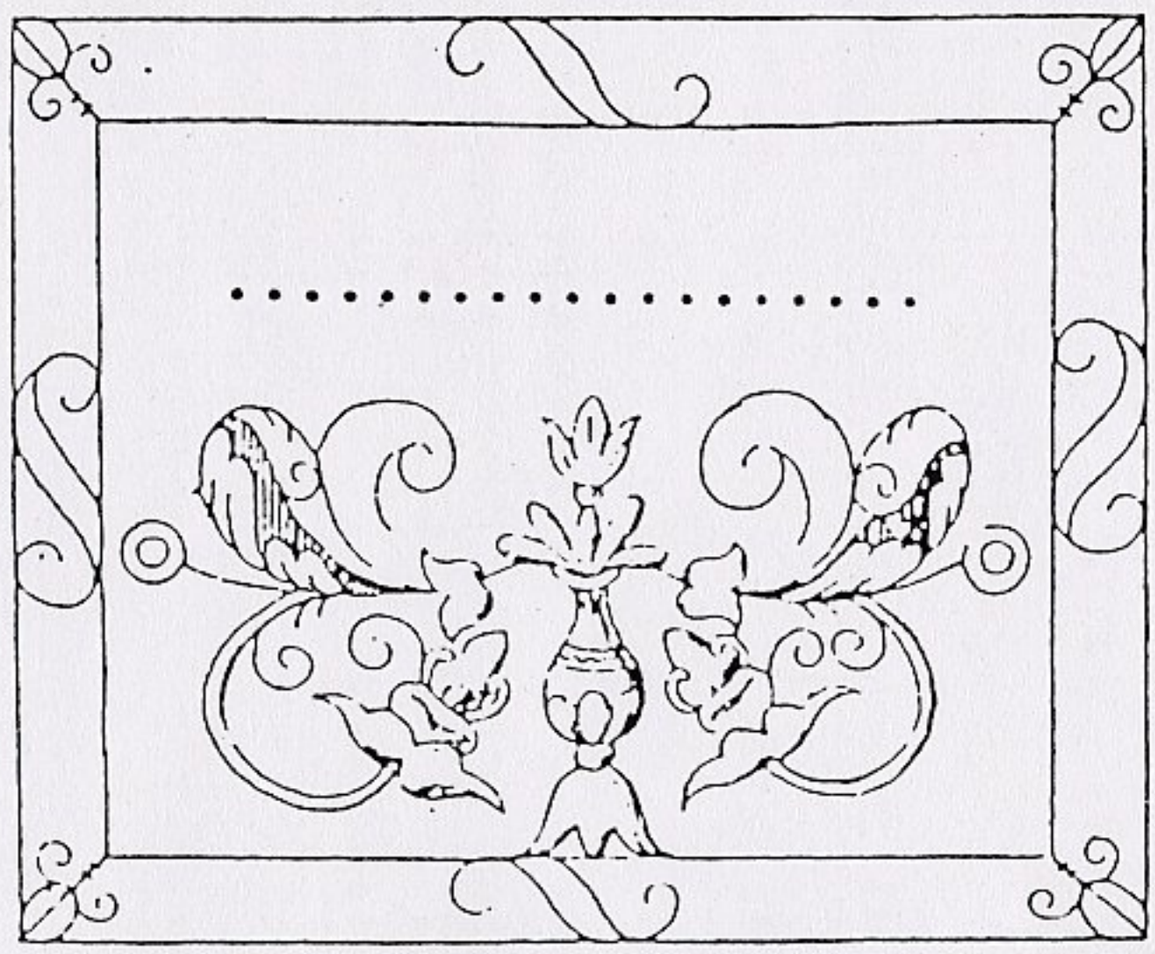

A mult születése cimü történelmi levelezős játékban való eredményes részvételért.

Zalaegerszeg, 1989. május 5.

Deák Ferenc Megyei Könyvtár
Gyermekrészlege